

Bloc 5

**Objectius de qualitat
paisatgística, criteris
i accions**

El Conveni europeu del paisatge insta les diverses societats europees a definir uns objectius de qualitat paisatgística. Com a punt de trobada entre les aspiracions de la ciutadania, l'opinió dels experts i les polítiques públiques en relació amb el paisatge, els objectius de qualitat paisatgística plasmen, de manera fidedigna i després d'un intens procés de consulta i participació pública, la meta final que una societat es marca a si mateixa en termes de millora dels seus paisatges. El Conveni mateix els defineix com la plasmació, per part de les administracions públiques, de les aspiracions de la col·lectivitat pel que fa a les característiques paisatgístiques de l'entorn. Els objectius de qualitat paisatgística responen a la pregunta, tan senzilla i complexa alhora, de "Quin paisatge volem?"

Més enllà de la incidència que tinguin en els instruments propis de la planificació territorial, urbanística o sectorial, els objectius de qualitat paisatgística també tenen la funció de promoure la consciència ciutadana en relació amb el paisatge. Els objectius de qualitat paisatgística han d'actuar de guia i de marc de referència no només per a l'Administració, en qualsevol dels seus nivells, sinó també per al conjunt de la ciutadania, tant en l'àmbit del que habitualment s'entén per societat civil com en el pròpiament individual. Els objectius de qualitat paisatgística tenen, per tant, un rang estratègic i faciliten l'avenç cap a una nova cultura de la gestió i l'ordenació del territori que exigeix grans dosis de sensibilitat paisatgística per part de tots els agents que hi intervenen i de la societat en general.

Els catàlegs de paisatge de Catalunya que elabora l'Observatori del Paisatge són els principals instruments que preveu la Llei del paisatge per a la definició d'objectius de qualitat paisatgística a Catalunya. En els catàlegs de paisatge de Catalunya, els objectius de qualitat paisatgística sorgeixen dels atributs, valors i reptes identificats en els paisatges d'aquest àmbit territorial, després de recollir l'opinió dels ciutadans i dels principals agents socials i econòmics presents a cada territori. Aquests objectius es formulen també per a cadascun dels altres set àmbits territorials de Catalunya i per a cada unitat de paisatge identificada en els mateixos catàlegs.

Deu objectius de qualitat paisatgística per a Catalunya

De la llarga i variada llista d'objectius de qualitat paisatgística definits a mesura que s'han anat elaborant els catàlegs de paisatge, tant per a les set regions com per a cada unitat de paisatge, n'emerdeixen deu que fan referència a aspectes que són comuns a la major part de Catalunya. Aquests són els objectius de qualitat paisatgística per a Catalunya:

- Uns paisatges **ben conservats, gestionats i ordenats**, independentment de la seva tipologia (urbans, periurbans, rurals o naturals) i del seu caràcter.
- Uns paisatges **vius i dinàmics** –els existents i els de nova creació a través de la intervenció–, capaços d'integrar les inevitables transformacions territorials sense perdre la seva idiosincràsia.

- Uns paisatges **heterogenis**, que reflecteixin la rica diversitat paisatgística de Catalunya i que s'allunyin de l'homogeneïtzació.
- Uns paisatges **endregats i harmònics**, que evitin el desordre i la fragmentació.
- Uns paisatges **singulars**, que s'allunyin de la banalització.
- Uns paisatges que mantinguin i potenciïn els seus **referents i valors**, tangibles i intangibles (ecològics, històrics, estètics, socials, productius, simbòlics i identitaris).
- Uns paisatges sempre **respectuosos** amb el llegat del passat.
- Uns paisatges que transmetin **tranquil·litat**, lliures d'elements dissonants, de sorolls discordants i de contaminació lumínica i olfactiva.
- Uns paisatges que puguin ser **gaudits** sense posar-ne en perill el patrimoni i la idiosincràsia.
- Uns paisatges que **atenguin la diversitat social** i contribueixin al benestar individual i social de la població.

Vint-i-un objectius de qualitat paisatgística per al Camp de Tarragona

Per al Camp de Tarragona s'han formulat vint-i-un objectius de qualitat paisatgística (vegeu la taula 6), coherents amb els deu objectius generals definits per a Catalunya. El procés d'elaboració dels vint-i-un objectius de qualitat paisatgística del Camp de Tarragona ha tingut en compte els resultats obtinguts en el procés de participació endegat en l'elaboració d'aquest Catàleg. Recullen, per tant, les aportacions realitzades pels vint-i-sis agents entrevistats com a representants d'entitats socioeconòmiques i culturals relacionades, de forma directa o indirecta, amb la intervenció en el paisatge. També es fan ressò de les opinions expressades per la ciutadania en la consulta que l'Observatori del Paisatge va dur a terme a través de la seva pàgina web durant els mesos de maig i juny de l'any 2006 (ambdós processos es descriuen al bloc 1). D'aquesta manera es pretén assolir un dels reptes plantejats en el procés d'elaboració dels objectius de qualitat paisatgística: complementar la percepció col·lectiva del paisatge –de la societat actual i de la de temps passats– amb consideracions ètiques i tècniques basades en l'interès general.

Els atributs i les qualitats de cadascun dels paisatges caracteritzats i avaluats a través del treball de camp i de l'anàlisi paisatgística esdevenen bàsics a l'hora de plantejar els reptes paisatgístics i els objectius per a l'ordenació territorial del Camp de Tarragona i, en el marc d'un desenvolupament sostenible, cal que siguin considerats en el procés de disseny del conjunt de polítiques públiques.

L'estructura, les funcions i els valors del paisatge es poden identificar a diferents escales d'anàlisi, en funció del detall amb el qual es treballi, però cada nivell escalar s'articula amb els nivells superiors i inferiors, de manera que el conjunt forma part d'una mateixa com-

posició. Els objectius de qualitat paisatgística per a l'àmbit territorial del Camp de Tarragona s'adrecen preferentment als mosaics i elements del paisatge identificats a una escala mitjana (1:50.000), d'acord amb l'escala utilitzada en els plans territorials parcials (PTP) i en els plans directores territorials (PDT).

Taula 6. Objectius de qualitat paisatgística per al Camp de Tarragona

1. Un **paisatge urbà** rehabilitat, valorat per la trajectòria històrica pròpia i de qualitat arquitectònica, endreçat i dissenyat per assegurar la bona qualitat de vida dels ciutadans.
2. Uns **assentaments urbans** amb un creixement ordenat, dimensionat d'acord amb les necessitats reals i que no comprometi el futur del caràcter agrícola dels espais circumdants als nuclis urbans.
3. Unes **urbanitzacions** endreçades, amb perímetres nítids i amb qualitat paisatgística.
4. Uns **paisatges litorals naturals i agrícoles** gestionats integralment, preservats de la urbanització i les infraestructures, que resultin accessibles al gaudi i l'ús social amb respecte pels valors naturals i estètics.
5. Uns **paisatges litorals urbanitzats** amb unes intervencions dirigides a dotar-los de qualitat, a preservar-ne la identitat i a millorar-ne l'accessibilitat per al gaudi i l'ús social.
6. Uns **paisatges naturals** de qualitat que compaginin l'activitat agropecuària, d'extracció i aprofitament sostenible dels recursos naturals i l'ús turístic i de gaudi.
7. Un **sòl no urbanitzable** on les actuacions permeses (equipaments d'interès públic, explotació de recursos naturals, construccions agràries, reconstrucció i rehabilitació de masies i cases rurals...) contribueixin a emfasitzar els paisatges per mitjà d'una bona integració en l'entorn tant de les construccions com dels espais lliures associats.
8. Unes **vies de comunicació** integrades en el territori i en el paisatge i que permetin la permeabilitat ecològica i la continuïtat paisatgística i social del territori.
9. Uns **accessos als nuclis urbans** ordenats paisatgísticament que facilitin la transició entre els espais oberts i els paisatges urbans i que reforcin el caràcter i la identitat de les poblacions.
10. Uns **espais periurbans** de les grans i mitjanes ciutats dissenyats amb criteris d'integració i aportació de nous elements d'interès en el paisatge.
11. Uns **polígons industrials, energètics, logístics i àrees terciàries (comercials i d'oci)** ubicats en zones visuals no preferents o notòries i dissenyats tenint en compte la integració amb l'entorn, especialment en els perímetres que confronten amb el sòl no urbanitzable.
12. Uns **parcs eòlics i parcs solars fotovoltaics**, planificats amb visió de conjunt a escala regional i implantats d'acord amb els elements que configuren el paisatge.
13. Uns **fons escènics** de qualitat que mantinguin els referents visuals i identitaris del Camp de Tarragona i que no incorporin elements estranys o aliens.
14. Una **xarxa de miradors** des dels quals destaquin les **panoràmiques** més rellevants i que permetin descobrir la diversitat i els matisos dels diferents paisatges del Camp de Tarragona.
15. Uns **mosaics agroforestals** de conreus de secà, productius, i vinculats al manteniment dels elements de **pedra seca** de suport a l'agricultura, o exemples vius de **paisatges de la trilogia mediterrània** per excel·lència (blat, vinya i olivera/ametller).
16. Uns **paisatges de la vinya** ben conservats i gestionats que potenciïn els productes vinícoles que s'hi produeixen, on la vinya conviu amb altres conreus de secà generant mosaics agrícoles.
17. Un **paisatge del garrofer** que generi espais agrícoles de qualitat en espais agrícolament marginals a partir del treball de la pedra seca, conservat com a referent estètic i identitari del litoral mediterrani tarragoní, i que creï espais tampó/de transició entre els espais urbanitzats i els espais naturals.
18. Un **paisatge de l'avellaner** del sector central del Camp gestionat a partir de la seva singularitat i identitat i que permeti la revaloració dels productes agrícoles.
19. Uns **paisatges dels conreus herbacis de secà**, característics de la baixa Segarra, que es mantinguin nets d'elements que en trenquin la configuració topogràfica i el mosaic agroforestal.
20. Uns **paisatges fluvials**, especialment dels rius Francolí i Gaià, però també del conjunt de barrancs i rieres, conservats d'acord amb la seva dinàmica i funcionalitat i accessibles per a activitats de gaudi.
21. Un **paisatge del patrimoni històric vinculat a les construccions defensives, a les construccions religioses i a les construccions productives**, dotat d'un contingut i de significació territorial i paisatgística.

Tal com s'estableix a la Llei del paisatge, les recomanacions i les propostes dels objectius de qualitat paisatgística, que per elles mateixes no tenen caràcter normatiu, seran precisades i incorporades a les directrius del paisatge previstes en el planejament territorial (art. 12, Llei 8/2005)¹.

¹ Aquest procés es descriu al bloc 1 d'aquest llibre.

Criteris i accions per a l'àmbit del Camp de Tarragona

La *Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge*, en el seu article 11, apartat f), estableix que els catàlegs de paisatge incorporaran *una proposta de mesures i accions necessàries per a assolir els objectius de qualitat paisatgística*. Les mesures, tal com s'han concebut en el Catàleg, equivalen a criteris generals que contribueixen a l'assoliment dels objectius de qualitat paisatgística. Les accions corresponen a actuacions, projectes o iniciatives impulsades per les administracions que, seguint els criteris prèviament establerts, també ajudin a l'assoliment dels objectius de qualitat paisatgística definits. En cap dels dos casos es tracta d'una llista exhaustiva de criteris i accions, atès que l'assoliment de l'objectiu de qualitat paisatgística depèn en molts casos de dinàmiques que s'escapen de l'àmbit d'actuació del Catàleg de paisatge.

Així, dels vint-i-un objectius de qualitat paisatgística definits per a l'àmbit territorial del Camp de Tarragona es deriven un conjunt de criteris i mesures dirigit a les polítiques territorials i sectorials. Aquesta proposta de mesures i accions ha de servir, entre altres

propòsits, per a definir les directrius de paisatge referides anteriorment i poder incorporar-les en el planejament territorial. D'aquesta manera, la Llei estableix que el Pla territorial parcial del Camp de Tarragona haurà de determinar els supòsits en els quals les directrius són d'aplicació directa, els supòsits en els quals són d'incorporació obligatòria quan es produeixi la modificació o la revisió del planejament urbanístic i els supòsits en els quals les actuacions requereixen un informe preceptiu de l'òrgan competent en matèria de paisatge. Els plans territorials parcials i els plans directors territorials també poden determinar quan les directrius del paisatge són recomanacions per al planejament urbanístic, per a les cartes del paisatge i per a altres plans o programes derivats de les polítiques sectorials que afectin el paisatge. En aquest darrer supòsit, els plans o els programes que s'aprovin han de ser congruents amb les recomanacions de les directrius del paisatge.

El present capítol, doncs, conté tant els vint-i-un objectius de qualitat paisatgística formulats per a l'àmbit territorial del Camp de Tarragona, com els criteris i accions que han de permetre concretar aquests objectius de qualitat paisatgística, a fi d'integrar-los posteriorment en el planejament territorial en forma de directrius de paisatge.

Objectiu 1

Un paisatge urbà rehabilitat, valorat per la trajectòria històrica pròpia i de qualitat arquitectònica, endreçat i dissenyat per a assegurar la bona qualitat de vida dels ciutadans

Nucli emmurallat de Montblanc. Rafael López-Monné

El Camp de Tarragona ha estat habitat des d'abans del paleolític i posteriorment per ibers, romans, àrabs, etc., fet que ha donat lloc a un divers patrimoni arquitectònic i urbà. En aquest sentit, cal destacar Tarragona, capital romana de la península Ibèrica, la vila ducal de Montblanc, situada en el camí cap a les Terres de Lleida, els monestirs cistercencs de Poblet i Santes Creus, els edificis modernistes de la ciutat de Reus i els cellers construïts a la mateixa època i ben representats a la comarca de l'Alt Camp, restes arquitectòniques d'antics pobles mariners com Cambrils o també poblats medievals com els de la baixa Segarra.

No obstant això, aquest territori ha experimentat transformacions que han estat conseqüència d'un consum de sòl elevat que ha generat la dispersió de la urbanització, especialment a tot el tram litoral. El paisatge urbà emergeix del mosaic de formes, línies, textures, colors i percepcions que el procés urbanitzador ha generat en les ciutats. El centre històric, els eixamples, els polígons residencials, les ciutats-jardí, els barris d'autoconstrucció, els creixements

suburbans, els antics nuclis mariners i portuaris, etc., presenten unes morfologies i unes tipologies constructives característiques, que reflecteixen tant el període històric en què van ser executats com les problemàtiques urbanes a què hauria de fer front el projecte a dia d'avui.

A dins de cada nucli urbà hi ha uns elements bàsics que contribueixen en gran manera a fornir el contingut de les imatges de la ciutat: els carrers i avingudes de principal recorregut, els elements de frontera entre espais diferenciats, les places, cruïlles, mercats i altres nodes estratègics de condensació d'uns determinats usos o característiques i, finalment, les fites o elements de referència que destaquen notòriament sobre la resta d'elements. En aquest àmbit, Tarragona, Reus i el sector litoral, especialment el del Baix Penedès, són els sectors que presenten una complexitat urbana major, tot i que també destaquen altres entorns urbans com Montblanc i Valls, envoltats per infraestructures viàries i ferroviàries.

Criteris

- Protegir el caràcter dels nuclis que conserven la seva configuració històrica.
- Integrar gradualment els elements arquitectònics que, per les seves dimensions o aspecte, provoquen un impacte paisatgístic.
- Protegir determinats espais agrícoles productius que limiten amb el territori urbà o periurbà en tant que són elements que afegeixen qualitat paisatgística i ambiental, sobretot en contextos urbans densos.
- Conservar, en aquells nuclis on encara siguin visibles, les trames de les antigues muralles que encara avui es mantenen en el teixit urbà.
- Protegir el caràcter de determinades localitats d'origen medieval (pobles i viles situades al nord i al llarg de l'eix del riu Gaià).
- Preservar les tècniques, materials i tipologies constructives de cada zona quan siguin compatibles amb les funcions i la tecnologia actuals.
- Considerar, en les noves actuacions, i amb especial atenció pel que fa als espais periurbans, la configuració espacial de l'espai agrícola tradicional (traces, sistemes hidràulics, tanques tradicionals...). Avaluar la possibilitat de destinar part de l'espai a horts urbans de gestió municipal mitjançant associacions sense ànim de lucre.
- Crear paisatges de silenci, al voltant de parcs, jardins, zones hospitalàries..., a través de murs vegetals o estructures topogràfiques.
- Limitar la construcció de nous edificis alts i singulars en aquells indrets dels nuclis urbans que en podrien veure per-

judicat l'aspecte (afectació dels àmbits de visió, de les línies d'horitzó, de les fragilitats, de les exposicions visuals; vigilar la competència amb els campanars...) i afavorir els projectes que s'integrin en l'entorn i que tinguin qualitat arquitectònica.

- Incorporar progressivament l'arbrat als carrers, als passeigs i al viari urbà en general adaptant a cada cas les espècies arbòries adequades a les amplades, orientació, amplada de la vorera i requeriments generals del carrer, i prioritant l'ús d'espècies adaptades a cada lloc tant en l'espai públic com en el privat.
- Protegir els espais agrícoles productius inserits aïlladament en l'interior de l'espai urbà o periurbà en tant que elements que afegeixen qualitat paisatgística i ambiental, sobretot on hi hagi contextos urbans molt densos.
- Establir normes generals per a la senyalètica dels municipis.
- Soterrar les línies elèctriques als nous sectors urbans.
- A més a més de seguir les consideracions de la Llei 6/2005, de 2 de juny, de modificació de la Llei 7/1993, del 30 de setembre, de carreteres en relació amb la publicitat, es considera una bona pràctica:
  - Regular la tipologia (formes, colors, dimensions) de la publicitat de les carreteres de manera que s'adapti a l'especificitat dels paisatges on s'ubica.
  - Limitar la publicitat en els casos en què pot interferir o impedir la contemplació d'un element patrimonial d'interès.
  - Retirar les estructures en desús d'antics cartells publicitaris.

Accions

- Identificar i senyalitzar els itineraris d'interès paisatgístic urbà, dotant-los de mobiliari que permeti l'observació i el gaudi del paisatge.
- Elaborar les cartes de colors i de recomanacions per als acabats (façanes, paraments i cobertes) d'abast supramunicipal, tenint en consideració el caràcter de cadascuna de les unitats de paisatge del Camp de Tarragona. Caldria que cada municipi incorporés aquestes prescripcions als POUM per tal de garantir la integració dels edificis en el seu entorn urbà i una harmonització dels nuclis urbans amb cadascun dels paisatges identificats en el Catàleg.
- Regulació per part dels municipis, mitjançant ordenances municipals, de la publicitat, la senyalització i la retolació comercial, fent especial èmfasi en els espais de rellevància paisatgística pel seu interès històric, estètic o religiós. Els nuclis prioritaris d'actuació són els situats al llarg del litoral i els de l'aglomeració urbana de Reus-Tarragona.
- Promoure accions per tal de recuperar el patrimoni urbà, tant l'històric com l'arquitectònic, establint programes de rehabilitació de façanes i elements singulars (campanars, fonts, abeuradors, safareigs, etc.) que estiguin en mal estat.
- Aprofitar els instruments de planejament derivats en el sòl urbà per millorar i rehabilitar els paisatges urbans, en especial dels espais públics (carrers, places, aparcaments), de les àrees i conjunts urbans d'interès paisatgístic considerats en el present catàleg.
- Realitzar un estudi per valorar la possibilitat de soterrar algunes línies elèctriques de les trames preexistents dels municipis situats a la unitat Reus-Tarragona, la plana del Baix Penedès, el litoral del Penedès, el baix Gaià, i en els trams que passin per les proximitats de qualsevol nucli urbà del Camp de Tarragona (especialment a les unitats de les muntanyes de Tivissa-Vandellòs, la plana del Baix Camp, els camps del Francolí, i la conca de Poblet).

Objectiu 2

Uns assentaments urbans amb un creixement ordenat, dimensionat d'acord amb les necessitats reals i que no comprometi el futur del caràcter agrícola dels espais circumdants als nuclis urbans

La vila de Prades i el seu entorn. Rafael López-Monné

El territori del Camp de Tarragona està vertebrat per un sistema de ciutats, pobles i altres assentaments de mida inferior que, en conjunt, constitueixen un valuós patrimoni urbanístic. No obstant això, cal destacar la important transformació que ha experimentat el paisatge d'aquest àmbit territorial com a conseqüència d'un consum de sòl quantitativament molt elevat i també la dispersió i desarticulació de les trames urbanes històriques que s'hi han produït, en especial al sector Reus-Tarragona i en el conjunt de la franja litoral.

Alguns nuclis del Camp de Tarragona, situats en indrets estratègics, propers a grans centres urbans o àrees de pas de vies de comunicació, són poblacions que presenten un creixement urbà dinàmic i que absorbeixen part de la nova població i activitat econòmica. A part del sector de Reus-Tarragona i del litoral, també presenten una complexitat urbana elevada les ciutats de Montblanc i Valls i, en menor mesura, Falset, que se situen als eixos de les carreteres que circulen vers l'interior. Un altre conjunt de poblacions, situades a les segones línies de costa o properes als grans nuclis urbans, experimenta creixements urbanístics molt superiors

al desenvolupament dels nuclis rurals de l'interior, i aquests s'han de regular fent prevaler la compacitat a fi de reduir l'ocupació de territori i d'evitar la fragmentació territorial i paisatgística. També s'ha de vetllar pel manteniment de fronteres nítides en el paisatge i l'ordenació adequada de les perifèries.

D'altra banda, hi ha un canvi creixent en les relacions que s'estableixen entre els grans nuclis urbans i les petites poblacions dels voltants: les grans ciutats adquireixen una funció cada cop més laboral i comercial, i la funció residencial es desplaça cap a nuclis de població més petits o en urbanitzacions situades a la perifèria, fenomen especialment significatiu al nord de la ciutat de Tarragona.

Al Camp de Tarragona, aquests nous assentaments urbans es desenvolupen a partir del creixement de petites o mitjanes localitats rurals situades a les proximitats de grans centres urbans, com Castellvell del Camp en relació amb Reus, els Pallaresos i Vila-seca pel que fa a Tarragona, o s'afegeixen als creixements impulsats pel turisme a les localitats ubicades al litoral, com Salou, Cambrils, Altafulla i Torredembarra.

Criteris

194

- Promoure un poblament compacte dels nuclis urbans ja consolidats evitant la creació de nous assentaments urbans sense contigüitat a les trames existents i prioritzant la urbanització que relligui les trames disperses de la perifèria i ompli els buits intersticials.
- Afavorir unes fronteres nítides i de qualitat entre els espais urbans i els espais agrícoles o naturals de les perifèries.
- En els nous creixements urbans previstos al litoral del Camp, fer reserves suficients d'espais lliures, en diverses formes (parcs urbans, parcs periurbans, espais naturals definits per rieres...), per evitar un continu urbà dens i crear un mosaic de peces construïdes amb generosos espais oberts que permetin el gaudi del paisatge així com la possibilitat de poder veure el mar des de diversos indrets de les segones línies.
- Potenciar uns espais oberts que s'integrin a les trames dels assentaments urbans.
- Respectar, en els creixements urbans, la continuïtat dels espais verds en la mesura que sigui possible, mantenir-los descoberts i amb un tractament paisatgístic adequat.
- Evitar la transformació dels perfils topogràfics i l'afectació de les panoràmiques i visuals des de la trama urbana vers els espais oberts.
- Considerar i emfasitzar els elements històrics i culturals de paisatge que identifica el catàleg: ermites, castells, masies, arbres, elements de pedra seca, camins, parcel·lacions, etc., en les noves extensions urbanes.
- Tenir en compte les fites emblemàtiques a partir dels elements i les dinàmiques inventariades en aquest catàleg, en els nous creixements urbans.
- Integrar paisatgísticament els diferents espais verds urbans (parcs, zones verdes, places, passeigs, etc.) en xarxes connectades amb els espais oberts circumdants, en la línia de les anomenades *vies verdes*. Definir, en aquest sentit, itineraris paisatgístics que enllacin la xarxa viària rural, els components del medi natural i els teixits urbans, i també crear parcs periurbans de transició entre els assentaments urbans i els espais oberts, que respectin, a més dels valors i els elements paisatgístics indicats, la morfologia del terreny prèvia.
- Planificar àrees destinades als conreus d'autoconsum en les noves extensions urbanes on es prevegin beneficis paisatgístics i socials. Aquests horts seran objecte d'una adequada ordenació paisatgística.
- Respectar una distància mínima entre els nous creixements urbans i les infraestructures viàries i ferroviàries de gran capacitat existents per a preservar la tranquil·litat i el benestar dels residents. Alhora, el traçat de noves infraestructures de gran capacitat s'haurà de planificar tenint en compte els assentaments urbans ja existents i, si és necessari, establir una distància mínima entre aquests i la nova infraestructura.

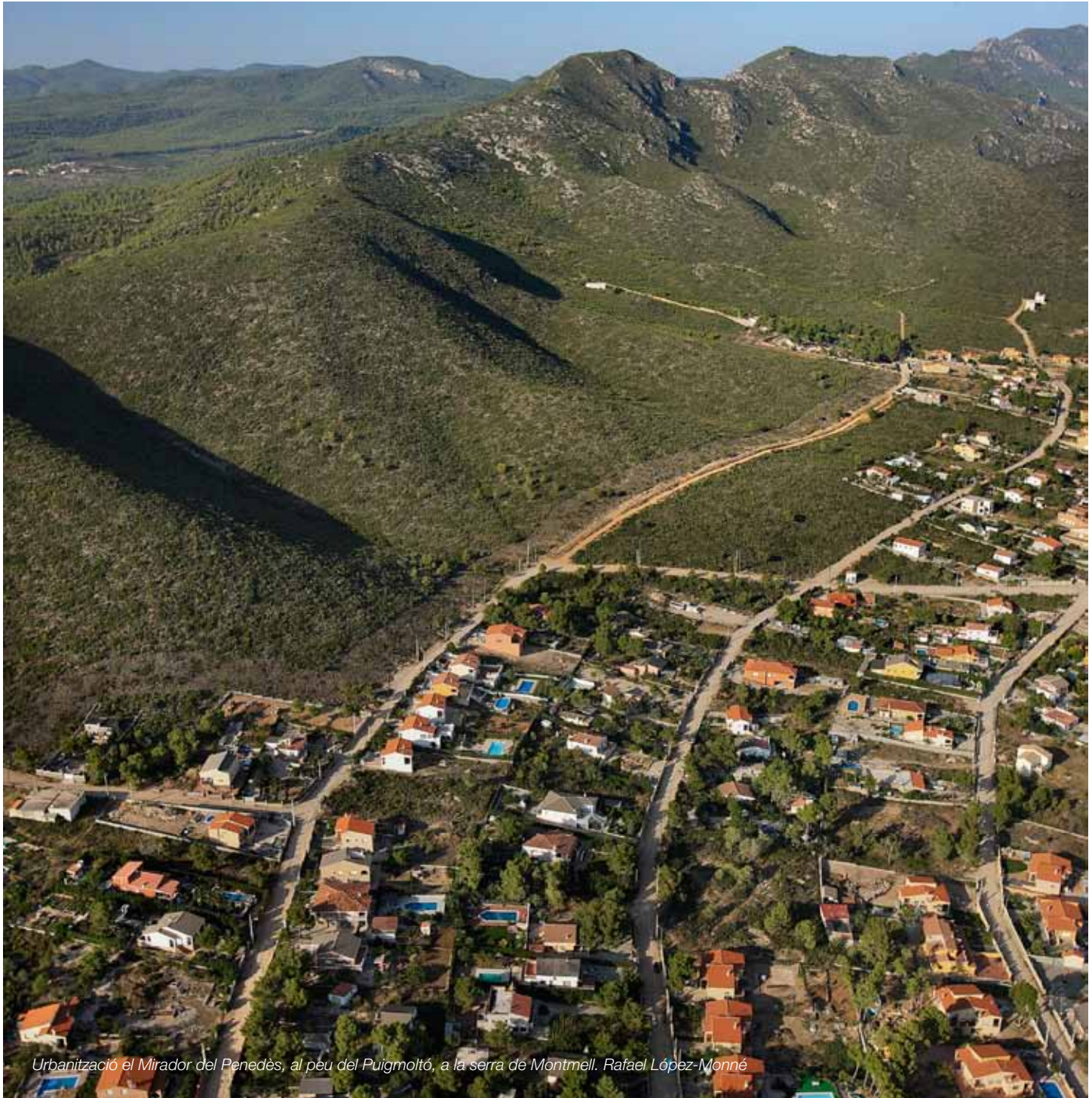
Accions

- Incorporar en les disposicions d'ordenació urbanística consideracions paisatgístiques que ajudin a respectar el caràcter de les poblacions del Camp de Tarragona, i tractar aspectes paisatgístics com volums, tipologies de construccions i de materials, així com colors.
- Millorar la qualitat paisatgística dels espais periurbans de la unitat Reus-Tarragona, des dels Prats de la Pineda fins al Francolí, relligant els espais periurbans de Vila-seca, la Canonja, els barris de ponent (Bonavista, Campclar, Torreforta...), i Constantí, creant espais, àrees i itineraris per a ús públic, i enllaçant-los amb el futur parc agroforestal del nord de la ciutat de Tarragona (boscos de Tarragona).
- Promoure accions d'integració paisatgística en els sectors que estan en contacte amb espais naturals i/o que actuen com a corredor ecològic i visual vers l'interior, com Muntanyans II a Torredembarra o el Gorg de Creixell; també en els vessants orientals de la muntanya de Sant Joan-Tamarit, tocant a la desembocadura del Gaià, per la seva incidència visual i ambiental sobre l'espai de la desembocadura del Gaià i sobre els retalls de costa inclosos en el PEIN de Punta de la Móra.

Objectiu 3

Unes urbanitzacions endreçades, amb perímetres nítids i amb qualitat paisatgística

Urbanització el Mirador del Penedès, al peu del Puigmoltó, a la serra de Montmell. Rafael López-Monné

Des de la dècada dels anys setanta i vuitanta del segle xx, les urbanitzacions han experimentat un procés de creixement important al Camp de Tarragona, concentrat principalment a l'entorn dels paisatges més atractius (tant de la costa com dels espais forestals localitzats al litoral i al prelitoral). Algunes d'aquestes urbanitzacions, especialment les situades a l'alt Gaià i el Montmell, van ser autoconstruïdes en absència de planejament urbanístic, i actualment presenten un aspecte desordenat i una baixa qualitat estètica, a banda de ser especialment vulnerables davant dels incendis forestals. Si bé en un primer moment estaven destinades a segona residència, la millora progressiva de les comunicacions ha afavorit la residencialització permanent de les urbanitzacions, sobretot dels sectors de població de la tercera edat.

Al litoral, per contra, la majoria de les urbanitzacions han estat més o menys planificades i desenvolupades en el marc del planejament urbanístic. Al Baix Penedès a la dècada dels noranta del segle xx la construcció de l'autovia Pau Casals (túnels del Garraf) i l'arribada del servei de Rodalies de RENFE fins a l'estació de Sant Vicenç de Calders (el Vendrell) van afavorir un ràpid i intens procés de construcció d'urbanitzacions, amb habitatges essencialment de primera residència, que s'han localitzat en entorns forestals propers a les vies de comunicació i al litoral.

Al Camp de Tarragona les urbanitzacions es concentren bàsicament:

- Al litoral del Baix Penedès, amb urbanitzacions que ocupen els primers contraforts de les muntanyes litorals, on destaca la urbanització de Segur de Calafell.
- Als contraforts meridionals del Garraf, on les urbanitzacions són l'únic tipus d'assentament existent.
- A la plana del Baix Penedès, on les urbanitzacions es concentren al sector septentrional i occidental, en el límit amb els primers contraforts de les serres del Montmell i del massís de Bonastre.
- Al Montmell, on s'observa un conjunt de grans urbanitzacions en l'eix viari que comunica l'Alt Camp amb l'Alt Penedès.
- A la plana litoral de l'Hospitalet de l'Infant, on destaca la urbanització de Miami-Platja, que s'ha estès des de la carretera N-340 fins al traçat de l'autopista AP-7, i altres urbanitzacions menors escampades per la plana.
- Les urbanitzacions del baix Gaià, que es localitzen en els espais forestals a causa de la seva proximitat a la ciutat de Tarragona.

Criteris

198

- En el marc de la Llei de regularització i millora d'urbanitzacions amb dèficits urbanístics, cal promoure accions per dotar les urbanitzacions de serveis urbans bàsics, impulsant la millora de la qualitat estètica i ambiental integral: accessos, perifèries, regulació de les tipologies constructives i dels tipus de cobertes i els codis cromàtics en les edificacions, així com l'asfaltat de carrers, l'enllumenat públic, la recollida de residus o la creació i la rehabilitació dels espais públics.
- Millorar els perímetres de les urbanitzacions, amb dues finalitats: aconseguir més qualitat paisatgística i més protecció davant els incendis forestals.
- Incorporar progressivament arbrat als carrers i vies de les urbanitzacions prioritzant l'ús d'espècies autòctones de cada territori, tant en l'espai públic com en el privat.
- Vetllar per la prevalença d'elements naturals en el conjunt d'aquests teixits i integrar els valors naturals i les espècies vegetals característiques pròpies del lloc en la urbanització de l'espai públic i l'enjardinament de les parcel·les privades.
- Integrar i valorar els elements amb valor històric, simbòlic, religiós, productiu o estètic, que siguin inclosos a les urbanitzacions o que hi estiguin a prop, com són marges de pedra seca, conreus, masos, castells...

Accions

- Identificar els espais que permetin observar i gaudir del paisatge des de les urbanitzacions, dotant-los del mobiliari i la senyalització corresponents.
- Elaborar cartes de colors i recomanacions per als acabats (façanes, paraments i cobertes) d'abast supramunicipal, per tal de garantir la integració dels edificis de les urbanitzacions en l'entorn paisatgístic i fer que preservin el caràcter constructiu de cada zona. Cada municipi hauria d'incorporar aquesta carta de colors i memòries de qualitat dels materials específica per a les urbanitzacions, en els seus respectius POUM. Les urbanitzacions on caldria actuar amb prioritat són:
  - Alt Gaià: mas Vermell, mas de Gassons, Bonany, l'Arboçar, mas d'en Pere i Seguer.
  - Montmell: la Moixeta i les Pinedes Altes, la Talaia, Mirador del Penedès, Mas Mateu, la Pineda de Santa Cristina i el Priorat de la Bisbal.

- Plana de l'Hospitalet de l'Infant: urbanitzacions disperses per la perifèria dels nuclis de l'Hospitalet de l'Infant i Miami Platja.
- Escornalbou-Puigcerver: mar de Riudecanyes, Montclar.
- Conca d'Alforja-Vilaplana: Portugal, les Barqueres, Aires del Camp, Roquesbrunes, la Flor del Camp, Castellmoster i les Masies Catalanes.
- Camps del Francolí: les Masies Catalanes, Mas Gassó, el Serradal i la Cabana.
- Plana de l'Alt Camp: urbanització dispersa del nord del nucli urbà de Valls i el Mas del Plata.
- Baix Gaià: urbanitzacions aïllades de l'interior oest de la unitat (especialment al municipi del Catllar).
- Massís de Bonastre: urbanitzacions aïllades de l'entorn del coll de Santa Cristina (eix de la carretera C-246) i del municipi de Vespella de Gaià.
- Camps de Santes Creus: la plana del Molí.
- Garraf: urbanitzacions disperses.
- Realitzar un estudi per valorar la possibilitat de soterrar algunes línies elèctriques que passen per dins de les urbanitzacions, sobretot les de:
  - Alt Gaià: l'Arboçar i Mas d'en Pere.
  - Conca d'Alforja-Vilaplana: la Flor del Camp i Castellmoster.
  - Plana de l'Alt Camp: Mas del Plata.
  - Baix Gaià: Bonaire, els Manous, Pinalbert, la Coma i el Mas d'en Virgili.
  - Massís de Bonastre: la Masieta i la Font d'en Talló.
  - Garraf: els Jardins de Cunit i urbanitzacions de Calafell.

Objectiu 4

Uns paisatges litorals naturals i agrícoles gestionats integralment, preservats de la urbanització i les infraestructures, que resultin accessibles al gaudi i l'ús social amb respecte pels valors naturals i estètics

El litoral de l'Espai Natural Protegit de la Punta de la Móra. Rafael López-Monné

El litoral ha esdevingut, des de la segona meitat del segle xx, un espai d'atracció de la població i d'activitats econòmiques diverses, entre les quals destaca, especialment, el turisme, i aquest ha comportat una ocupació progressiva de tota la primera línia de costa en forma d'edificacions i infraestructures que donen servei a l'activitat turística i residencial.

A grans trets, es pot comprovar que aquesta ocupació urbana del litoral és una realitat generalitzada en els litorals de topografia més suau. Per contra, els terrenys més abruptes que toquen al litoral han pogut conservar, en part, els valors naturals propis i també alguns usos agrícoles. Al mateix temps, moltes platges han experimentat un retrocés, atribuïble en bona part a un balanç sedimentari negatiu: la quantitat de sorra erosionada per l'embat de les ones és més gran que les aportacions realitzades pel transport longitudinal que genera l'onatge mateix. Aquesta disminució de la quantitat de sediments que arriben a les platges és explicable tant per la regulació dels cursos fluvials per mitjà de rescloses i embassaments com per la construcció d'elements que interfereixen en la dinàmica litoral (ports, espigons, etc.).

La lluita contra aquesta erosió costanera s'ha abordat, en molts casos, a través de la construcció de dics, esculleres i espigons de defensa per a mantenir les acumulacions de sorra, fet que ha transformat el paisatge costaner de manera molt intensa.

Els paisatges formats pels sistemes dunars i les maresmes han experimentat una afectació molt important com a conseqüència de l'expansió de la superfície urbanitzada al llarg de tota la franja litoral. La desaparició i el retrocés de moltes zones humides costaneres ha estat una constant durant l'ocupació humana del litoral. Les dunes també han experimentat una situació similar, fins al punt que gairebé han desaparegut del tot.

Les principals àrees naturals/agrícoles del litoral del Camp de Tarragona són:

- La desembocadura de la riera de la Bisbal-les Madrigueres, al Vendrell, on hi ha restes d'antics conreus així com fragments de vegetació pròpia del litoral.
- Fragments aïllats en segona línia de costa ocupats per conreus i masses forestals, al sector de Coma-ruga.

- Espai agroforestal al nord de la platja Llarga de Roda de Berà.
- Gorg de Creixell, on hi ha càmperes i fragments d'espais naturals força degradats.
- Espai d'Interès Natural de la platja de Torredembarra-Muntanyans, on es conserven en força bon estat diversos sistemes dunars i aiguamolls litorals, tot i la pressió urbanística i d'infraestructures que l'envolten.
- Desembocadura del riu Gaià, que presenta una part protegida, inclosa al PEIN, corresponent al tram final de la llera del riu, i uns espais perifèrics ocupats per espais agrícoles d'horta, a l'est, i masses forestals de pi blanc, a l'oest.
- Punta de la Móra i platja Llarga de Tarragona, on hi ha masses forestals i conreus inclosos al PEIN, en el cas de la punta de la Móra, i fragments agroforestals i restes d'instal·lacions turístiques (càmping) en el cas de la platja Llarga.
- Desembocadura del Francolí, molt alterada per la pressió urbana, el port de Tarragona i la contaminació de les aigües.
- Prats de la Pineda i Cal·lípolis, on una petita part d'aiguamolls està inclosa al PEIN.
- Fragments d'espais naturals de la platja Llarga de Salou, ocupats per càmperes i el Beach Club de Port Aventura.
- Espais agrícoles al litoral est de Mont-roig del Camp, que comparteixen espai amb els càmperes.
- Desembocades dels barrancs i rieres meridionals del Camp: Riudecanyes, l'Estany Gelat, Llastres..., on hi ha restes d'aiguamolls litorals.
- Fragments força deteriorats d'aiguamolls litorals del sud del nucli de l'Hospitalet de l'Infant (platja de l'Arenal).
- Espai d'Interès Natural de la Rojala-platja del Torn, que conserva matollars litorals i restes de sistemes dunars, i que està sotmès a pressió per part de les infraestructures de comunicació i els creixements urbanístics meridionals de l'Hospitalet de l'Infant.
- Matollars i restes de conreus situats entre el complex nuclear i el petit nucli de l'Almadrava, al sud de l'Hospitalet de l'Infant.

Criteris

- Conservació dels paisatges naturals i agrícoles, protegits de la urbanització i del pas d'infraestructures i, per tant, no fragmentats.
- Gestió dels paisatges litorals per a assolir una elevada qualitat paisatgística.

Accions

- Estudiar la viabilitat d'assignar una figura de protecció més elevada per als espais del litoral del baix Gaià i del litoral del Penedès i per als espais dels prats de la Pineda i Cal·lípolis.
- Impulsar i desenvolupar la gestió en els espais naturals del litoral inclosos en el PEIN o en l'inventari de zones humides:
  - Antiga llera de la riera de la Bisbal (les Madrigueres)
  - Platja de Torredembarra i Creixell
  - Desembocadura del Gaià
  - Tamarit-punta de la Móra
  - Desembocadura del Francolí
  - Séquia Major
  - Desembocadura de la riera de Maspujols o Riudoms
  - Desembocadura de la riera de Riudecanyes
  - Desembocadura del torrent de l'Estany Gelat
  - Desembocadura del riu Llastres
  - La Rojala-platja del Torn
- Estudiar la necessitat de restaurar alguns hàbitats forestals, els sistemes dunars i les zones humides existents al Camp de Tarragona amb l'objectiu de garantir la conservació d'aquests paisatges litorals singulars amenaçats.
- Crear una xarxa d'itineraris d'interès paisatgístic a partir dels identificats en el Catàleg per a observar el sistema dunar i les maresmes, així com els principals miradors que permeten la seva contemplació. Els itineraris poden ser camins de ronda, itineraris urbans de descoberta del medi o itineraris de coneixement del patrimoni cultural, siguin rodats o no. Els itineraris bàsics per a aquesta proposta, inclosos en el Catàleg, són:
  - Des de la platja de la Rojala fins a l'Hospitalet de l'Infant-Miami Platja.
  - Litoral del Camp, des de la desembocadura de la riera de Riudecanyes fins al Cap de Salou.
  - Des del cap de Salou, fins a l'extrem sud del port de Tarragona.
  - Baix Gaià, des de la platja Llarga fins a Altafulla.
- Muntanyans de Torredembarra, fins a les platges de Roda de Berà.
- Promocionar i donar suport a les iniciatives de custòdia del territori i de gestió d'espais litorals per part d'associacions sense ànim de lucre, i implicar alhora la societat civil en la protecció, gestió i ordenació del paisatge del litoral.
- Emprar el potencial didàctic i pedagògic dels espais naturals litorals del Camp de Tarragona amb l'objectiu d'augmentar el grau d'identificació de la població amb aquests paisatges i conscienciar-la del seu caràcter de bé escàs. Es recomana l'elaboració de guies naturalistes de cadascun dels principals espais naturals i trams d'interès natural i la seva vinculació amb els itineraris esmentats més amunt.
- Regular de manera sostenible la freqüentació d'aquests paisatges, essent respectuós amb la fragilitat dels ecosistemes. A l'efecte, condicionar unes zones de pas elevades i segregades, senyalitzar i delimitar àrees d'accés restringit (en especial dunes). Els ecosistemes més afectats són:
  - Antiga llera de la riera de la Bisbal (les Madrigueres)
  - Platja de Torredembarra i Creixell
  - Desembocadura del Gaià
  - Tamarit-punta de la Móra
  - Platja Llarga
  - Desembocadura del Francolí
  - Séquia Major i Prats de la Pineda
  - Desembocadura de la riera de Maspujols o Riudoms
  - Desembocadura de la riera de Riudecanyes
  - Desembocadura del torrent de l'Estany Gelat
  - Desembocadura del riu Llastres
  - Platja de l'Arenal
  - La Rojala-platja del Torn
- Integrar, per part dels ajuntaments del litoral, aquest paisatge en la promoció dels seus recursos turístics.

Objectiu 5

Uns paisatges litorals urbanitzats amb unes intervencions dirigides a dotar-los de qualitat, a preservar-ne la identitat i a millorar-ne l'accessibilitat per al gaudi i l'ús social

Litoral d'Altafulla, amb el castell de Tamarit i, més enrere, el cap de Salou. Rafael López-Monné

La majoria dels trams del litoral ha esdevingut un continu urbà que ressegueix tota la costa i que s'interposa entre el mar i el sistema d'espais oberts del rerepaís. D'altra banda, les façanes marítimes representen un gran valor paisatgístic i identitari per la singularitat de les formes del relleu, els usos del sòl i les instal·lacions i edificacions de caràcter històric, cultural i etnogràfic construïdes a primera línia de costa (fars, edificis d'estil modernista o colonial, passejos marítimes, instal·lacions portuàries, etc.).

Els camins de ronda, d'altra banda, són uns elements excel·lents de potenciació del paisatge litoral. Els camins i senders que ressegueixen la costa s'han popularitzat arreu, en ser en molts indrets l'única manera de poder gaudir d'àmplies vistes sobre el litoral, cada cop més difícils d'obtenir a causa de la intensa urbanització que ha sofert l'espai costaner durant les darreres dècades. També faciliten el contacte directe amb els elements naturals del paisatge litoral, gairebé absents en les àrees més urbanes, la relació entre paisatges litorals diversos (platges urbanes, espais naturals, paisatges rurals, miradors, etc.), a més d'altres funcions de tipus recreatiu, cultural i educatiu.

A molts trams de costa del Camp de Tarragona encara es mantenen senders que voregen la façana marítima, com per exemple entre el cap Gros de Torredembarra i la platja Llarga de Tarragona. En altres sectors, els antics viaranyos que avançaven arran de mar han desaparegut en paral·lel a la transformació de l'espai litoral.

Durant els darrers anys, en molts trams costaners han proliferat les infraestructures de defensa costanera, construïdes bàsicament amb l'objectiu de fer front a l'erosió que experimenten les platges. Una de les solucions emprades per a defensar les platges ha estat la construcció d'espigons adossats o paral·lels a la línia de costa. La implantació d'infraestructures de defensa causa, en termes de paisatge, una modificació del camp visual que es té des de la platja. En el cas concret del Camp de Tarragona, les platges de Cunit, Altafulla i Cambrils han estat protegides amb espigons de diferents tipus per tal de fer front a l'erosió i això ha modificat el paisatge costaner d'aquests indrets.

criteris

206

- Promocionar la qualitat del paisatge litoral del Camp de Tarragona a través d'unes façanes marítimes endreçades i harmòniques, i, allà on s'escaigui, restaurar els elements naturals propis d'aquests ambients naturals (sistemes dunars, aiguamolls litorals, pinedes litorals, etc.).
- Endreçar les façanes marítimes, preservant-ne i potenciant-ne els referents visuals i identitaris que els diferencien d'altres del litoral mediterrani (l'antic far de Cambrils, sistemes dunars de Torredembarra...).
- Garantir en la construcció de nous passeigs marítimes els criteris d'integració paisatgística i el respecte de la topografia i la vegetació pròpia dels sistemes naturals costaners.
- Vetllar per garantir unes façanes marítimes que permetin gaudir del paisatge amb la mínima afectació possible sobre la seva qualitat i el seu caràcter.
- Incorporar criteris d'integració paisatgística en el disseny de les marines seques que es puguin crear per a descongestionar els ports esportius existents al litoral del Camp de Tarragona, sobretot a l'Hospitalet de l'Infant, Cambrils, Salou, Altafulla, Coma-ruga i Segur de Calafell. Caldria ubicar les marines en indrets que no impliquin un impacte visual significatiu ni una fragmentació paisatgística del territori, d'acord amb allò establert al present Catàleg.

Accions

- Delimitar, protegir i, quan s'escaigui, restaurar els camins de ronda que articulen el paisatge litoral. Els camins han de ser accessibles al major nombre d'usuaris de la població en els següents trams, de sud a nord:
  - Des de la platja de la Rojala fins a l'Hospitalet de l'Infant-Miami Platja.
  - Litoral del Camp, des de la desembocadura de la riera de Riudecanyes, fins al Cap de Salou.
  - Des del Cap de Salou, fins a l'extrem sud del port de Tarragona.
- Baix Gaià, des de la platja Llarga fins a Altafulla.
- Cap Gros i Muntanyans de Torredembarra, Roc de Sant Gaietà fins a les platges de Roda de Berà.
- Incorporar, al si dels catàlegs municipals de patrimoni, els elements distintius i característics de cada tram de costa (edificis singulars, barris mariners, drassanes, coberts, llotges, magatzems portuaris, fars, cases de pescadors, etc.) per a garantir la conservació dels seus valors paisatgístics.
- Aprofitar els instruments de planejament derivats en el sòl urbà per millorar el paisatge dels espais portuaris del litoral de

Tarragona assegurant la seva integració en el paisatge. Caldrà prioritzar els de l'Hospitalet de l'Infant, Cambrils, Salou, Altafulla, Coma-ruga i Segur de Calafell.

- Integrar els camins de ronda existents al planejament urbanístic, ja sigui al pla d'ordenació urbanística municipal que correspongui, o a un pla especial urbanístic a l'efecte. Alhora, el planejament urbanístic nou o la seva revisió ha de preveure el recorregut futur, en els trams no existents, dels camins de ronda del respectiu terme municipal, a fi i efecte de poder establir un camí de ronda que recorri i enllaci els indrets del litoral del Camp de Tarragona.
- Limitar a través de regulació la construcció de noves vies d'accés motoritzat a les platges del litoral del Camp de Tar-

ragona, com a mecanisme per a dimensionar l'afluència de visitants, cosa que permetrà mantenir el caràcter i els valors de les platges.

- Impulsar la capacitat i la potència dels ports existents al litoral català com a mesura per a limitar la construcció de nous ports i reduir-ne l'impacte sobre el paisatge de la costa.
- Establir mesures de dinamització social i cultural d'aquests espais litorals amb el propòsit d'afavorir l'ús i la valoració d'aquest paisatge per part de la població local i dels seus visitants.

Objectiu 6

Uns paisatges naturals¹ de qualitat que compaginin l'activitat agropecuària, d'extracció i aprofitament sostenible dels recursos naturals i l'ús turístic i de gaudi

Barranc de les Tosques, a la serra de la Mussara. Rafael López-Monné

¹ A l'efecte d'aquesta proposta de normativa, s'entén per "paisatge natural" aquella porció de territori en què dominen els processos i les formes pròpies del medi natural, cosa que no implica que no hagi viscut, també, un modelat antròpic.

Els espais naturals constitueixen els nodes principals de la matriu ecològica que configura el sistema d'espais oberts. En l'àmbit territorial del Camp de Tarragona, en les àrees de relleu muntanyós la matriu està constituïda bàsicament per espais forestals, i els camps de conreu i els assentaments formen taques discontinües disperses en aquest teixit de predomini forestal. Per contra, en els sectors planers i amb sòls fèrtils es dona la situació inversa: es produeix un predomini de l'espai agrícola amb els romanents dels espais forestals disposats en clapes.

Aquests paisatges han de mantenir una certa continuïtat i cal evitar-ne la fragmentació. Representen, a més d'un gran valor natural i paisatgístic, àrees de gaudi de la natura per part de la població del Camp de Tarragona. En aquest sentit, els corredors o vies verdes poden desenvolupar un paper clau en la connectivitat biològica i social i la descoberta del paisatge, atès que proporcionen espais per a l'oci de la població urbana.

Al Camp de Tarragona els grans espais naturals es localitzen a les àrees de muntanya. A un nivell més concret, es pot apuntar que les grans masses forestals i els hàbitats i les espècies de més valor biogeogràfic es localitzen a l'eix orogràfic de la Serralada Prelitoral, que des de l'alt Gaià continua per la serra de Miramar fins a les muntanyes de Prades i la serra de la Mussara, des d'on enllaça amb la serra de Montsant pel nord i amb la serra de Llaberia i les muntanyes de Vandellòs pel sud. Les serres de Montmell, el massís de Bonastre i l'extrem meridional dels relleus del Garraf també estan recoberts de bosc i matollars i constitueixen un segon grup d'espais naturals remarcables. Finalment, a la línia de costa es mantenen reduïdes d'hàbitats dunars i de maresma que, juntament amb les comunitats especials dels penya-segats, configuren espais naturals de petites dimensions.

Criteris

- Garantir uns paisatges naturals amb una vegetació pròpia del domini biogeogràfic que els correspon.
- Gestionar de manera efectiva els paisatges naturals, amb l'objectiu d'assolir una adequada qualitat paisatgística.
- Garantir l'existència d'uns paisatges naturals que combinin el respecte per l'evolució i la dinàmica naturals amb el manteniment del patrimoni material i dels valors culturals associats a aquesta mena de paisatge.
- Buscar fórmules urbanístiques que permetin relligar o donar algun tipus de continuïtat als espais verds urbans (parcs, places, passeigs, etc.) respecte dels espais oberts circumdants.
- En la construcció de noves infraestructures o ampliacions del sòl urbanitzable, caldria evitar afectar els connectors ecològics del Camp de Tarragona d'acord amb la cartografia temàtica d'aquest catàleg.
- Vetllar pel manteniment de la vocació agrícola de les àrees que envolten els espais protegits, atesa la seva funció d'àrea tampó.
- Vetllar per la introducció de criteris paisatgístics en la normativa i la planificació sectorial relativa a espais naturals i política forestal. En general, es promourà una gestió sostenible dels espais forestals de l'àmbit territorial.
- Vetllar perquè els plans especials de protecció i millora del medi natural i del paisatge, o figures anàlogues d'ordenació d'espais protegits, accentuin els continguts en matèria de paisatge.
- Facilitar i promoure les iniciatives voluntàries de conservació de la natura i el paisatge mitjançant, entre altres, les agrupacions de defensa vegetal (ADV) i forestal (ADF) i les entitats de custòdia del territori.
- Considerar els valors identificats en el Catàleg en l'elaboració dels mapes de capacitat acústica dels municipis amb la finalitat de tenir paisatges més tranquils.

210

Accions

- Crear o impulsar, segons s'escaigui, instruments de gestió dels espais d'interès natural següents:
  - Muntanyes de Tivissa-Vandellòs
  - Sistema prelitoral central (alt Gaià)
  - El Montmell-Marmellar
  - Massís de Bonastre
- Obagues del riu Corb
- Estudiar la viabilitat d'assignar una figura de protecció més elevada per als espais del litoral del baix Gaià i del litoral del Penedès i per als espais dels prats de la Pineda i Cal·lípolis.
- Dinamitzar la creació definitiva del Parc Natural de les Muntanyes de Prades i Poblet.

- Considerar la possibilitat d'atorgar alguna figura de protecció a la muntanya d'Escornalbou, per contenir la sureda més meridional de Catalunya, i dotar aquest espai d'un òrgan gestor.
- Incentivar la gestió pública o consorciada dels boscos com a mesura complementària a la política de prevenció dels incendis forestals, principalment en aquells sectors en què, després de l'abandonament dels conreus i per successió vegetal, s'han generat de bell nou masses forestals contínues.
- Elaborar un estudi que defineixi les línies estratègiques per a impulsar el potencial turístic basat en paisatge del Camp de Tarragona amb determinació de rutes i miradors, patrimoni natural, arquitectònic, cultural, etc.
- Creació de rutes paisatgístiques pels espais naturals més destacats que en promoguin el coneixement i gaudi, partint dels itineraris paisatgístics establerts en el Catàleg. Les rutes haurien d'enllaçar viari rural, espais naturals i nuclis urbans.
- Promoure la declaració d'espais d'interès natural a escala de planejament municipal o figures anàlogues amb participació dels municipis i la ciutadania.
- Elaboració, per part d'ens locals, de campanyes de sensibilització sobre la importància de protegir i ordenar els espais naturals incidint, també, en el seu ús recreatiu mitjançant la planificació integrada d'aquest ús públic i la conservació i aprofitament dels recursos naturals.

Objectiu 7

Un sòl no urbanitzable on les actuacions permeses (equipaments d'interès públic, explotació de recursos naturals, construccions agràries, i reconstrucció i rehabilitació de masies i cases rurals...) contribueixin a emfasitzar els paisatges per mitjà d'una bona integració en l'entorn tant de les construccions com dels espais lliures associats

La vall del Silenci, amb el nucli d'Ulldemolins i el mosaic agrícola que ocupa bona part de la vall. Rafael López-Monné

Els espais agraris, també en el Camp de Tarragona, acullen un conjunt molt divers de construccions aïllades i activitats en sòl no urbanitzable, des de les cabanes de pedra seca, les casetes de tros i les masies fins a les granges, coberts, naus, i també altres usos relacionats amb el lleure, l'educació ambiental i l'esport, etc.

Aquest tipus d'actuacions comporten una sèrie de transformacions tant en les construccions com en les adequacions dels espais lliures associats.

Els edificis i llurs tipologies constructives (volumetria, composició de façanes, materials, cromatisme, etc.), que formen part dels atri-

butos del sòl no urbanitzable del Camp de Tarragona, en ocasions, estan realitzats amb materials i criteris poc adequats des del punt de vista paisatgístic o amb tipologies més pròpies del sòl urbà, cosa que pot provocar un deteriorament de la qualitat dels paisatges.

Els moviments de terres (molt sovint es fan esplanacions per manca d'espai exterior útil per a les activitats), la desaparició i alteració de la coberta vegetal, la necessitat d'impermeabilització de grans superfícies i la manca d'un tractament acurat dels espais exteriors generen, sovint, discontinuïtats entre el paisatge de l'entorn i el paisatge creat per les noves activitats.

Criteris

- Prioritzar localitzacions que permetin l'aprofitament de zones que ja hagin viscut un procés de degradació i/o transformació elevat. Reutilitzar o rehabilitar edificacions ja existents que siguin ampliables o que es trobin en desús.
- Evitar localitzacions en espais d'especial protecció o de valors paisatgístics singulars identificats en aquest Catàleg i en el planejament territorial.
- Escollir una localització adequada que permeti mantenir l'estructura física i les qualitats perceptives del lloc. Cal evitar la seva ubicació en espais visualment destacats com ara en carenes, fons de vall i, en general, en punts focals respecte de carreteres i miradors identificats en el Catàleg quan suposi un impacte paisatgístic negatiu.
- Assegurar una ordenació del conjunt que tingui en compte la visibilitat de l'entorn, en especial el fons escènic dominant i els punts d'observació freqüentats. Cal evitar impactes visuals innecessaris i propiciar una ordenació que permeti la incorporació de mesures d'integració com ara franges i espais arbrats que facilitin la transició entre l'element construït i l'entorn més immediat o que redueixin la visibilitat dels elements impactants.
- Concebre una ordenació unitària del conjunt que compatibilitzi les demandes pròpies de l'activitat amb els condicionants del lloc. En aquest sentit cal evitar l'afectació dels principals components del paisatge (proporcions del parcel·lari, topografia, vegetació...), assegurar la compacitat del conjunt (el grau de densitat dependrà de les condicions de la parcel·la) i relacionar els eixos de l'ordenació amb les principals línies que estructurin el paisatge (límits veïns, talussos, franges boscoses, vials...).
- Evitar una ocupació excessiva de la parcel·la amb les construccions i instal·lacions de l'activitat; tenir en compte franges perimetrals de transició.
- Evitar els volums construïts (mides, proporcions i formes) fora d'escala en relació amb els principals components del paisatge (arbrat, elevacions topogràfiques, talussos, murs de pedra seca...). Cal buscar l'equilibri entre l'element natural i el construït.
- Definir la disposició i el disseny de façanes i cobertes amb criteris de conjunt unitari i en consonància amb l'entorn.
- Recuperar i revalorar l'arquitectura rural que històricament ha tingut un paper específic en la configuració i dotació de significat del paisatge dels espais oberts de l'àmbit territorial. Els principals exponents d'aquesta arquitectura són:
  - Masos, masies i cases de tros.
  - Cabanes de pedra seca.
  - Marges de pedra seca.
  - Mines d'aigua, cisternes, pous, safareig.
- Vetllar perquè els acabats exteriors de façanes i cobertes contribueixin a integrar les construccions en el paisatge. La utilització de materials durables, una bona execució en obra i un cromatisme harmònic amb el fons escènic dominant i amb una gamma de colors que evitin grans contrastos amb l'entorn són estratègies positives en aquest sentit.
- Promoure l'adequació paisatgística de les instal·lacions auxiliars associades a les activitats permeses en el SNU (magatzems, coberts, dipòsits, sitges, tanques, aparcaments, espais de circulació, àrees d'estada, etc.).
- Mantenir la vegetació existent i crear noves plantacions com a recurs d'integració paisatgística per excel·lència, ja que permet relacionar les construccions amb el paisatge de l'entorn, i també ocultar i destacar elements i millorar les condicions ambientals de les explotacions.
- Limitar la col·locació de tanques als casos imprescindibles i en tot cas, procurar que siguin permeables visualment, accessibles al pas de la petita fauna i que, si es considera oportú, vagin acompanyades de vegetació adequada.

Accions

- Desenvolupar un manual de bones pràctiques per la construcció d'edificacions al medi rural, que tingui en compte les volumetries, els materials, els colors i la vegetació associada.
- Elaborar un inventari de les principals construccions en sòl no urbanitzable obsoletes i de baixa qualitat del Camp de Tarragona, especificant una nova finalitat per a cada construcció (eliminació, reutilització en usos diferents...).
- Incloure un annex a l'apartat de normativa del sòl no urbanitzable dels plans d'ordenació urbanística municipal per a les construccions de nova planta i ampliació o arranjament d'edificacions existents que defineixi una carta de colors i materials pròpia per a cada municipi.
- Rehabilitar els edificis o elements amb alt valor històric i/o simbòlic en estat de degradació. Les zones prioritàries d'actuació han de ser:
  - Masos dels camps del Francoí.
  - Pobles deshabitats de les muntanyes de Tivissa-Vandellòs.
  - Pobles deshabitats de la serra de Llaberia.
  - Pobles deshabitats del Montmell.
- Fomentar la idea, a través de campanyes de sensibilització entre el sector agrícola, que els paraments exteriors i les cobertes de les edificacions situades en sòl no urbanitzable han d'estar ben acabats i procurar inculcar la proposta que els propietaris els mantinguin en les degudes condicions estètiques i de conservació.

Objectiu 8

Unes vies de comunicació integrades en el territori i en el paisatge que permetin la connectivitat ecològica i la continuïtat paisatgística i social del territori

Carretera que ressegueix la sinuositat del paisatge del Priorat. Rafael López-Monné

El paisatge associat a les principals infraestructures viàries es presenta amb una manca d'integració en el paisatge que les envolta. Al Camp de Tarragona, aquest tipus de paisatge es troba molt especialment en els quatre sectors següents:

- La unitat Reus-Tarragona.
- L'eix Tarragona-Valls-el Pla de Santa Maria, a través del qual transcorre una densa xarxa de vies de comunicació.
- L'entorn de Montblanc, que es caracteritza per l'emplaçament dispers de naus industrials i comercials, acompanyades d'una alta densitat d'infraestructures viàries.

- El sector sud de la plana del Baix Penedès, a l'entorn de la ciutat del Vendrell que mostra trets característics dels paisatges rururbans.

Les infraestructures viàries i ferroviàries han de permetre mantenir una connectivitat ecològica (moviment d'espècies animals i vegetals i fluxos de matèria i energia), paisatgística i social suficient en el territori.

Criteris

- Procurar conservar la morfologia del terreny, minimitzar els desmunts i terraplens i prioritzar els túnels i els falsos túnels en la construcció de noves infraestructures lineals en zones de relleu, en especial en àrees d'alt valor paisatgístic definides en el catàleg.
- Tenir especial cura a l'hora de construir noves infraestructures lineals que afectin els fons escènics i els paisatges amb interès connector definits en aquest catàleg.
- Evitar l'increment de l'efecte barrera o de fragmentació de les infraestructures lineals en el corredor litoral i al sector central de la unitat Reus-Tarragona, que inclouen paisatges amb interès connector i paisatgístic definits en el catàleg.
- Prioritzar els desdoblaments de les vies actuals per sobre de la construcció de noves vies.
- Procurar minimitzar l'impacte visual de les infraestructures noves i existents mitjançant pendents dels talussos tendents a una secció de 2:1 a 3:1 i amb la revegetació per hidrosembra i per mitjà de plantacions subjectes a les condicions específiques del territori. També es proposa emprar els runams sobrers per a la restauració de pedreres.
- Restaurar paisatgísticament els talussos de les infraestructures de comunicació lineals, tant de les noves com de les existents. En aquest sentit, es prioritzarà la revegetació del talús, en especial mitjançant espècies arbòries i arbustives autòctones, de manera que es reproduïxin en la mesura que sigui possible els ecosistemes que són propis de l'àrea afectada. També inclou els espais intersticials de rotondes, mitgeres, desviaments, parts baixes de viaductes, etc.
- Ser imaginatius en el disseny de les noves infraestructures, fent una reflexió paisatgística de l'espai que han d'ocupar, respectant i reforçant els valors i el caràcter de la unitat de paisatge on s'ubiquen.
- Procurar que el pas de les infraestructures viàries de nova construcció respectin les perspectives paisatgístiques dels itineraris cartografiats en aquest catàleg.
- Fomentar l'ordenació paisatgística de les activitats comercials associades als eixos viaris amb incidència visual (edificis, productes exposats a l'aire lliure, instal·lacions adjacents, retolació, etc.).
- Concentrar la ubicació d'àrees de servei en àrees on ja hi ha altres tipus d'edificacions o instal·lacions i restringir-les en els itineraris amb valor paisatgístic.
- Els estudis d'impacte i integració paisatgística de les noves àrees de servei han de tenir en compte, sobretot:
  - L'impacte de la intervenció des de la carretera i de la visió panoràmica llunyana.
  - La conca visual afectada i el grau de visibilitat des de les visuals més freqüents o rellevants, des dels nuclis i en particular des dels itineraris considerats d'interès paisatgístic en aquest Catàleg.
- A més a més de seguir les consideracions de la Llei 6/2005, de 2 de juny, de modificació de la Llei 7/1993, del 30 de setembre, de carreteres, en relació amb la publicitat, es considera una bona pràctica:
  - Regular la tipologia (formes, colors, dimensions) de la publicitat de les carreteres de manera que s'adapti a l'especificitat dels paisatges on s'ubica.
  - Limitar la publicitat en els casos en què pot interferir o impedir la contemplació d'un element patrimonial d'interès.
  - Retirar les estructures en desús d'antics cartells publicitaris.

Accions

- Tenir en compte la integració paisatgística de les noves infraestructures viàries projectades, incloent-hi mesures d'integració.
- Tenir especial cura de les àrees amb valor simbòlic a l'hora de construir infraestructures (autovies, autopistes, corredors ferroviaris). Aquestes àrees són:
  - Paisatge de l'avellaner dels camps del Francoí.
  - Paisatges mironians a la plana del Baix Camp.
  - Paisatge amb arquitectura rural de pedra seca a la conca de Poblet i la plana de l'Alt Camp.
- Elaborar un pla de restauració de fragments de carreteres fora d'ús que inclogui l'eliminació de quitrans i elements del viari.
- Restaurar els camins rurals, les carreteres, els senders, les vies pecuàries i altres vies de comunicació que resultin afectades per la construcció de noves infraestructures lineals, garantint-ne la permeabilitat.
- Incloure, als catàlegs de béns dels diferents POUM o altres figures de planejament municipal, les fileres d'arbres que voregen algunes carreteres.
- Impulsar una xarxa de miradors associats a les infraestructures de comunicació viàries identificades en aquest catàleg. Els prioritaris són:
  - Coll de Belltall (C-14).
  - Carretera TP-2002 a l'alçada del monestir de Santes Creus.
  - Coll de Lilla (N-240).
  - Hostal de la Llena (C-242).
  - Cingle Blanc (TV-7092).
  - Cingle del Rabascall (T-704).

Objectiu 9

Uns accessos als nuclis urbans ordenats paisatgísticament que facilitin la transició entre els espais oberts i els paisatges urbans i que reforcin el caràcter i la identitat de les poblacions

Accés al nucli de Conesa. Rafael López-Monné

El paisatge adjacent als accessos als nuclis urbans es troba en un procés permanent de transformació. En general, es tracta d'un paisatge caracteritzat per la manca de coherència pel que fa a tipologies constructives, a la disposició dels elements al llarg de l'eix viari i a la imatge global de la localitat.

Aquest fenomen es manifesta més significativament a la perifèria de Reus, Tarragona, el Vendrell, Montblanc, així com, en general, a

les unitats de paisatge del litoral, des del litoral del Penedès fins a la plana de l'Hospitalet de l'Infant. Són uns paisatges que proporcionen, a aquestes poblacions i al conjunt del litoral, una imatge uniforme i repetitiva, que fa que el paisatge d'entrada a aquestes poblacions sigui similar arreu.

Criteris

- Introduir un apartat específic en els plans d'ordenació urbanística municipal sobre el tractament paisatgístic del viari d'accés a les poblacions, per tal de garantir uns accessos als nuclis urbans ordenats i que facilitin la transició entre els espais oberts i els paisatges urbans, a la vegada que reforcin el caràcter i la identitat dels nuclis urbans als quals estan vinculats.
- Evitar la construcció d'edificis amb un grau d'impacte visual sobre perfils escènics característics de les entrades dels nuclis urbans, partint dels perfils i façanes urbanes detectades en el catàleg.
- Fomentar la creativitat paisatgística a les entrades a nuclis urbans amb finalitats de dignificació d'aquests espais, fent visibles els valors estètics que es reconeix en aquest catàleg.
- Promoure accions encaminades a ordenar la senyalització urbana per tal d'adequar-la a les dimensions i característiques de cada nucli del Camp de Tarragona.
- Regular el disseny i la implantació dels rètols publicitaris als marges i al voltant de les carreteres a l'entrada dels municipis i dins l'espai urbà prenent en consideració els criteris següents:
  - Regular la tipologia (formes, colors, dimensions) de la publicitat de les carreteres de manera que s'adapti a l'especificitat dels paisatges on s'ubica.
  - Limitar la publicitat en els casos en què pot interferir o impedir la contemplació d'un element patrimonial d'interès.
  - Retirar les estructures en desús d'antics cartells publicitaris.

222

Accions

- A més a més de seguir les consideracions de la Llei 6/2005, de 2 de juny, de modificació de la Llei 7/1993, del 30 de setembre, de carreteres en relació amb la publicitat, es considera una bona pràctica:
  - Regular la tipologia (formes, colors, dimensions) de la publicitat de les carreteres de manera que s'adapti a l'especificitat dels paisatges on s'ubica.
  - Limitar la publicitat en els casos en què pot interferir o impedir la contemplació d'un element patrimonial d'interès.
  - Retirar les estructures en desús d'antics cartells publicitaris.
- Introduir en els plans d'ordenació urbanística municipal, per part dels municipis, un estudi específic sobre el tractament paisatgístic del viari d'accés a les poblacions.
- Mantenir i promoure, per part dels municipis, quan tècnicament sigui viable, les fileres arbrades als accessos viaris a les poblacions, amb espècies arbòries adaptades a l'indret.
- Elaborar plans de millora paisatgística de les activitats comercials associades als eixos viaris de les entrades als nuclis amb incidència visual (edificis, exposicions a l'aire lliure, instal·lacions adjacents, retolació, etc.). Les zones del Camp de Tarragona on aquesta actuació és prioritària són:
  - Les Gavarres, a l'encreuament de la T-11 amb l'A-7.
  - Polígon comercial del Vendrell.
  - Polígon Francolí, a la vora de l'antiga N-340, a l'entrada sud de Tarragona.
  - Nou polígon comercial de Vila-seca, a la vora de la T-315 (autovia de Bellissens).
- Elaborar una guia per a la integració paisatgística de les entrades dels nuclis amb referència expressa a les males pràctiques que cal evitar.
- Aprofitar els instruments de planejament municipal per a restaurar els entorns urbans de:
  - Tarragona
  - Reus
  - El Vendrell
  - Valls
  - Montblanc
  - Miami-Platja
  - Continu urbà del Baix Penedès, des de Coma-ruga fins a Cunit

Objectiu 10

Uns espais periurbans de les grans i mitjanes ciutats, dissenyats amb criteris d'integració i aportació de nous elements d'interès en el paisatge

Perifèria de la ciutat de Tarragona. Javier Valencia, Escola d'Art i Disseny de Tarragona

El creixement urbà porta associat, a vegades, l'aparició de construccions aïllades de transició entre l'espai urbà consolidat i els espais que el voregen, normalment espais agrícoles o forestals. Es tracta d'elements que el sistema urbà "expulsa" del centre per molèsties, excessiu consum de sòl o per la mateixa necessitat

d'algunes d'aquestes construccions d'estar a prop de les vies de comunicació. Aquest fenomen és especialment significatiu a les ciutats grans i mitjanes del Camp de Tarragona, com l'entorn de Reus, Tarragona, el Vendrell, Valls o Montblanc, així com al llarg de pràcticament tot el litoral, des del Penedès fins al Baix Camp.

Criteris

- Eliminar els elements obsolets, i evitar-ne la proliferació de nous.
- Ordenar paisatgísticament aquests espais periurbans per endreçar-los tot integrant les infraestructures de comunicació, els conreus, els barrancs i rieres, el patrimoni construït (antic i modern), i els espais naturals.
- Integrar paisatgísticament els diferents espais verds urbans (parcs, zones verdes, places, passeigs, etc.) en xarxes connectades amb els espais oberts circumdants, en la línia de les anomenades vies verdes, definint itineraris paisatgístics que enllacin la infraestructura viària rural, els components del medi natural i els teixits urbans.
- Respectar una distància mínima entre els nous assentaments urbans i les infraestructures viàries i ferroviàries de gran capacitat existents, per a preservar la tranquil·litat i el benestar dels residents, i permetre de conservar uns paisatges de qualitat entre un i altre tipus d'ús.
- Promoure la gestió i recuperació dels espais agrícoles abandonats o de zones nues que no acullen cap activitat, de manera que es contribueixi a la millora i la conservació dels corredors.
- Promocionar els espais periurbans per potenciar-ne l'ús lúdic entre la població, a través de l'establiment d'itineraris senyalitzats i la creació d'àrees recreatives.

Accions

- Impulsar la reflexió i el debat sobre els espais periurbans per tal de consensuar determinats criteris i metodologies pel que fa a l'àmbit territorial de referència.
- Millorar la qualitat paisatgística dels espais periurbans de la unitat Reus-Tarragona, des dels prats de la Pineda fins al Francolí, relligant els espais periurbans de Vila-seca, la Canonja, els barris de ponent (Bonavista, Campclar, Torreforta...), i Constantí, i creant espais, àrees i itineraris per a l'ús públic.

Objectiu 11

Uns polígons industrials, energètics, logístics i àrees terciàries (comercials i d'oci) ubicats en zones visuals no preferents o notòries i dissenyats tenint en compte la integració amb l'entorn, especialment en els perímetres que confronten amb el sòl no urbanitzable

Polígon comercial de Les Gavarres, situat a l'encreuament entre les carreteres T-11 i A-7. Anna Guardiola, Escola d'Art i Disseny de Tarragona

Els polígons industrials i les grans superfícies comercials que es disposen al llarg de les vies de comunicació i dels accessos a les poblacions, que busquen una bona accessibilitat, més sòl disponible i més notorietat, han esdevingut un element característic del paisatge periurbà del Camp de Tarragona.

Al Camp de Tarragona destaquen els àmbits següents:

- Polígon energètic pròxim a l'N-340 i l'AP-7, prop de l'Hospitalet de l'Infant, amb una central nuclear en desmantellament, una en funcionament i dues centrals tèrmiques.
- Polígon químic sud, entre Vila-seca i Tarragona, a la vora de l'antiga N-340.
- Polígon químic nord, entre el Francolí i la Pobla de Mafumet-el Morell, a prop de la T-750, i visible des de l'N-240.
- Polígon industrial/comercial Francolí, a la vora de l'antiga N-340, a l'entrada sud de Tarragona.
- El Polígon Comercial de les Gavarres, a l'encreuament entre la T-11 i l'A7.

Criteris

- Promoure polígons industrials i terciaris mancomunats supramunicipalment, amb criteris de minimització de l'exposició visual, l'ocupació i la fragmentació del paisatge, com a mecanisme per a evitar-ne la multiplicació, de manera que es concentrin recursos econòmics i humans i es comparteixin els costos i els beneficis econòmics, socials i ambientals resultants. Això és especialment important en els municipis de les unitats de paisatge de la plana de l'Alt Camp, de la plana del Baix Camp, a Reus-Tarragona, al baix Gaià i a la plana del Baix Penedès.
- Condicionar la construcció de nous polígons industrials i terciaris al desenvolupament d'un percentatge del sòl programat en el planejament urbanístic municipal vigent.
- Prioritzar la localització dels nous projectes en sectors de creixement contigus a superfícies urbanitzades o ja construïdes i optimitzar les infraestructures i serveis preexistents.
- Excloure la construcció de polígons industrials i comercials en àrees compreses en espais amb valors especialment rellevants.
- Reubicar progressivament les indústries aïllades en polígons industrials per a evitar la dispersió de les construccions. Això és especialment important a les unitats de la plana del Baix Camp, als camps del Francolí, a la plana de l'Alt Camp, i a Reus i Tarragona.
- Posar una atenció especial en la localització de les sitges, en particular aquelles que es trobin a prop dels nuclis urbans. Evitar que aquestes es pintin de colors estridents o que siguin lluents.
- Plantar franges arbrades als límits dels polígons industrials que confronten amb sòls no urbanitzables i sòls urbans.

226

Accions

- Elaboració de plans de recuperació paisatgística dels polígons industrials, comercials i sitges que prevegin la creació de franges arbrades (constituïdes per fileres d'arbres, tanques vegetals, espais enjardinats, etc.), l'enllumenat, el tractament dels accessos i les trames viàries internes, i el tractament dels paraments, cobertes i rètols.
- Els plans d'ordenació municipal haurien d'elaborar un projecte global d'aparcaments, de zones comunes i de zones verdes, que permetés assolir una qualitat paisatgística adequada per a la nova trama industrial i comercial. Això és especialment important als municipis de la plana de l'Alt Camp, de la plana del Baix Camp, a Reus i a Tarragona, al baix Gaià, a la plana del Baix Penedès i al litoral del Penedès.
- Estudiar mecanismes fiscals per a compensar els polígons industrials i comercials que impulsin polítiques de millora paisatgística. La concessió d'aquestes compensacions fiscals estarà supeditada al disseny i execució d'un pla de millora paisatgística adoptat per totes les empreses ubicades en aquests àmbits territorials.
- Iniciar una campanya de clausura dels abocaments incontrolats mitjançant la disciplina sectorial.

Objectiu 12

Uns parcs eòlics i parcs solars fotovoltaics, planificats amb visió de conjunt a escala regional i implantats d'acord amb els elements que configuren el paisatge

Parc solar fotovoltaic de petites dimensions al poble de Llaberia. Rafael López-Monné

La instal·lació de centrals eòliques i solars fotovoltaïques, popularment conegudes amb el nom de parcs eòlics i parcs solars, per a la producció d'energia de fonts renovables constitueix un dels principals eixos de la política energètica de la Generalitat de Catalunya per als propers anys en l'àmbit de la lluita contra el canvi climàtic, i en conseqüència, resulta una acció globalment positiva per al medi i una oportunitat de desenvolupament per al territori.

La proliferació d'aquest tipus d'instal·lacions sobre el territori aconsella l'establiment de criteris i mesures paisatgístiques d'implantació adequats. A escala local es posa de manifest un impacte

derivat de l'aparició d'uns elements molt visibles, de caràcter artificial, que modifiquen la visió de les línies de carena (és el cas dels parcs eòlics), evidencien l'obertura de camins i rases, la creació de plataformes i també la construcció d'infraestructures associades a les centrals (estacions transformadores, edificis de control, tanques, etc.).

En el cas dels projectes de centrals solars fotovoltaïques, depèn de com es dissenyin, aquestes ocupen grans extensions de sòl i artificialitzen el caràcter del paisatge agrari, forestal o natural existent.

Criteris

Criteris exclusius per als parcs eòlics

- Evitar en la mesura que sigui possible la instal·lació de parcs eòlics en emplaçaments que alterin els fons escènics que reconeix el Catàleg.
- Procurar que els parcs eòlics se situïn a la màxima distància possible dels nuclis urbans, els miradors reconeguts i els principals elements paisatgístics de valor.
- Unificar el model d'aerogenerador dins d'un mateix parc i també, si és possible, entre parcs eòlics molt propers.
- Minimitzar els moviments de terres que s'han de fer i l'eixamplament o obertura de camins i restaurar el viari a l'amplada original quan sigui factible.
- Revegetar totes les superfícies denudades a base d'espècies autòctones i amb patrons de plantació similars a les formacions presents a l'entorn i pròpies del paisatge de la zona i garantir el manteniment de la vegetació implantada durant un mínim de dos anys.

Criteris exclusius per als parcs solars fotovoltaïcs

- Prioritzar les instal·lacions solars en cobertes d'edificacions existents i futures.
- Prioritzar la localització de parcs solars de grans dimensions en sectors amb poca visibilitat.
- Evitar la concentració de grans parcs solars en zones amb exposició visual alta i nombre alt d'observadors potencials.
- Situar els elements que constitueixen el parc solar de la manera més regular, ordenada, compacta i pròxima a les edificacions que sigui possible.
- Escollir els elements captadors de les mínimes dimensions possibles i utilitzar models únics i homogenis dins el parc solar.
- Ubicar els equips necessaris per al funcionament de les instal·lacions de parcs solars en el mínim nombre de construccions

ons possible, preferiblement en una de sola, que en tot cas compliran allò disposat a l'apartat d'edificacions aïllades. Les instal·lacions s'hauran de situar sempre que sigui possible dins de les construccions existents o en cossos annexos. Quan no se situïn adjacents o a l'interior de construccions, caldrà valorar la conveniència de col·locar-les tan a prop com sigui possible del punt de connexió per a minimitzar l'estesa elèctrica aèria.

- Garantir uns acabats adequats de les construccions. Com a criteri general, es recomana un acabat de color terrós dins la gamma del sòl de l'entorn en paraments i fusteries. Escollir colors foscos i mats per a les cobertes metàl·liques.

Criteris comuns per als parcs eòlics i solars

- Observar la possibilitat que els beneficis d'aquestes instal·lacions reverteixin en la millora i en la restauració dels paisatges que envolten els parcs eòlics i solars, o bé en la provisió de serveis i equipaments per als municipis de la zona.
- Evitar fer tancaments en els parcs solars i els edificis associats, llevat que siguin estrictament imprescindibles, com per exemple en les subestacions elèctriques.
- Minimitzar l'obertura de nous accessos i la construcció de noves edificacions.
- Situar les edificacions lligades als parcs solars i eòlics preferentment en els terrenys menys exposats visualment o on els moviments de terres que calgui fer siguin mínims i disposar d'un enjardinament exterior en consonància amb la vegetació de l'entorn.
- Prioritzar projectes cooperatius liderats per agents del propi territori i/o prioritzar aquells en què participin ajuntaments de l'entorn.
- Evitar, en la mesura que sigui possible, l'afectació i el desboscament de masses forestals i de conreus agrícoles arboris per a la implantació de parcs eòlics i solars.

- Tenir en compte en el disseny de parcs eòlics i solars els efectes de covisibilitat i l'impacte acumulatiu amb altres parcs existents o futurs.
- Considerar els trets estructurals del paisatge (geometria del parcel·lari, orografia, camins, xarxa hidrogràfica, vies de comunicació, arbres singulars, marges de pedra seca, formacions vegetals d'interès ecològic o paisatgístic, patrimoni construït, i altres elements de valor històric, natural, estètic, simbòlic i espiritual reconeguts en aquest Catàleg) en el disseny de les instal·lacions eòliques i solars.
- Adaptar el disseny de les edificacions lligades als parcs eòlics i solars als criteris exposats a l'objectiu de qualitat paisatgística sobre edificacions aïllades, i el disseny dels vials d'accés a l'objectiu que persegueix unes infraestructures de comunicació lineals de qualitat. En tot cas, caldrà adaptar-se al parcel·lari existent, minimitzar l'amplada necessària i la pavimentació i adoptar pautes de plantació basades en la vegetació present a la xarxa de camins de la zona.
- Sempre que sigui possible, soterrar les línies elèctriques, de comunicacions, telefòniques i qualsevol altra que sigui necessària a l'interior dels parcs eòlics i solars.

Accions

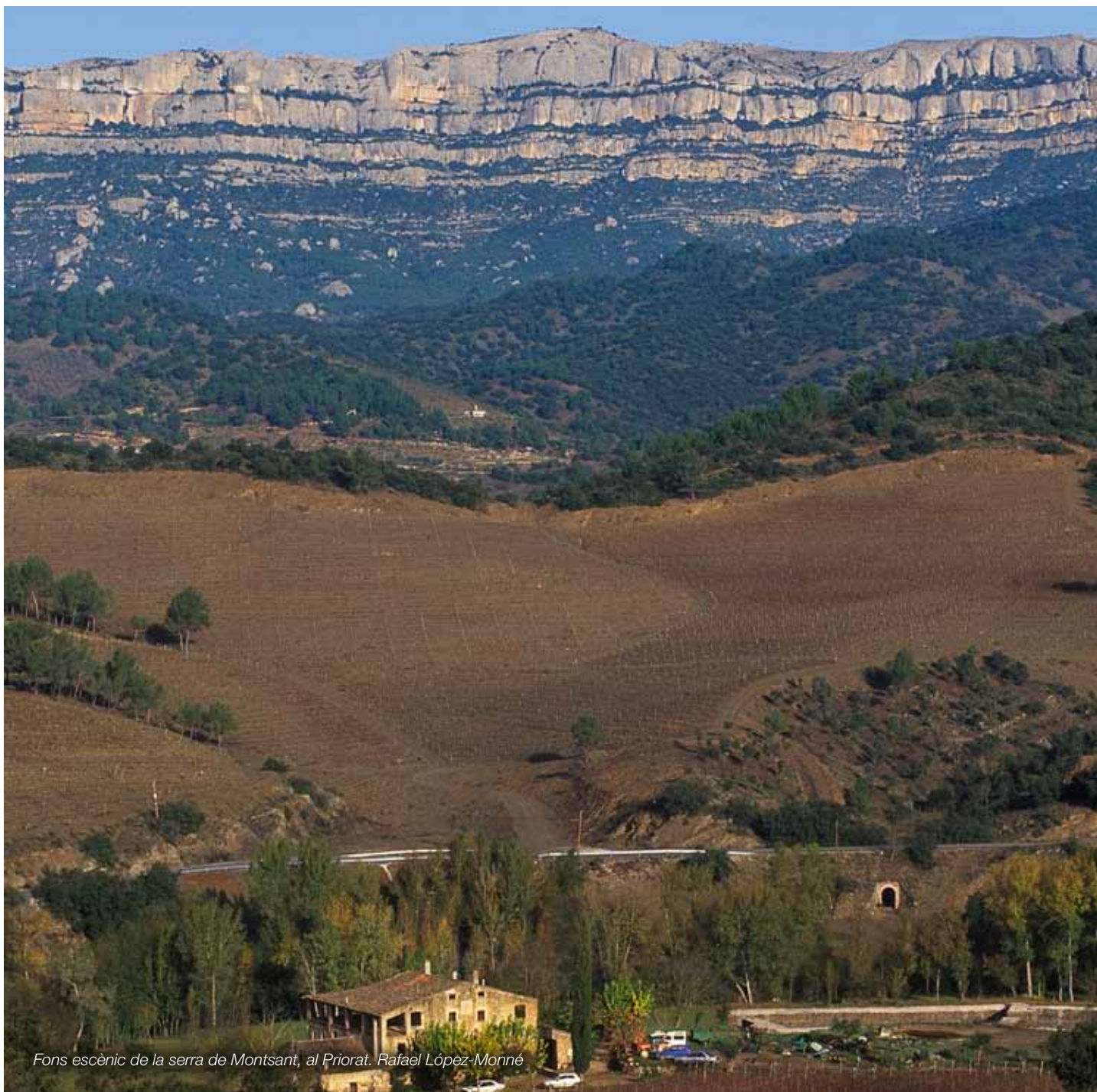
- Promocionar la participació i la planificació conjunta sobre la instal·lació de nous parcs eòlics i solars en el seu entorn, en la mesura que sigui possible i d'acord amb la normativa i les directrius existents en l'àmbit català
- Fomentar la renovació, per part de les empreses, de la tecnologia dels aerogeneradors dels parcs eòlics d'anterior generació, a fi de reduir el nombre d'aerogeneradors que es requereixen per a assolir un mateix nivell de potència.
- Tenir en compte la cartografia del Catàleg com a informació de base per a la futura planificació de la implantació d'instal·lacions energètiques a Catalunya.
- Promoure en els nous plans d'ordenació urbanística municipal, o en la revisió dels vigents, la regulació de la implantació d'instal·lacions eòliques i solars dins dels respectius termes municipals. En aquest sentit, es tindrà en compte la informació continguda en aquest Catàleg.
- Establir un sistema de control *a posteriori* d'adopció efectiva de les mesures d'integració paisatgística previstes en el contingut de cada estudi d'impacte i integració paisatgística.
- Sensibilitzar la població sobre la funció d'aquestes instal·lacions elèctriques en termes de producció d'energia renovable i sobre les possibilitats d'integració paisatgística d'aquests parcs.

Objectiu 13

Uns fons escènics de qualitat que mantinguin els referents visuals i identitaris del Camp de Tarragona i que no incorporin elements estranys o aliens

El Camp de Tarragona fonamentalment està constituït per la gran plana que s'estén des de l'Alt Camp fins al Baix Camp envoltada per una línia de serralades que la circumden de nord a sud, formant un semicercle totalment obert per llevant.

- Montmell i Montagut
- Serra de Miramar
- La Mussara
- Serra de Pradell-l'Argentera
- Mola de Coldejou
- Serra de Llaberia
- Muntanyes de Tivissa-Vandellòs

A més presenta altres cubetes que també estan envoltades per carenes rellevants, com ara:

- Al Priorat: el Montsant, la serra de la Figuera, la Gritella i els cingles de Siurana.
- A la Conca de Barberà: les serres de Vilobí i el Tallat.
- Al Baix Penedès: el Montmell.

Els fons escènics permanents són aquestes serralades que ofereixen una perspectiva paisatgística constant gairebé des de qualsevol punt. Aquests fons escènics tenen un eminent valor paisatgístic i referencial, però també identitari.

Criteris

- Minimitzar elements potencialment distorsionadors sobre les línies de carena dels fons escènics definits en aquest Catàleg (Montmell i Montagut, serra de Miramar, la Mussara, serra de Pradell-l'Argentera, mola de Coldejou, serra de Llaberia, muntanyes de Tivissa-Vandellòs, el Montsant, serra de la Figuera, la Gritella, cingles de Siurana, serres de Vilobí i el Tallat).
- Excloure la concessió de noves llicències d'explotació d'activitats extractives en els llocs més visibles, en els termes que han estat definits en aquest Catàleg del paisatge, independentment de les altres limitacions fixades per la normativa sectorial vigent.

- Estudiar, en les explotacions extractives clausurades o abandonades sense haver estat restaurades abans de procedir a la restauració, el seu valor ecològic i potenciar-ne el paper com a hàbitat d'espècies animals i vegetals rupícoles, algunes de les quals tenen actualment unes poblacions molt fràgils al nostre país, com ara el cas del duc (*Bubo bubo*). A partir d'aquest estudi, decidir les orientacions per a una eventual restauració.
- Emprar, si s'escau, algunes de les pedreres abandonades o clausurades sense restaurar i amb escàs valor ecològic com a escenaris per a activitats socials i culturals: auditoris a l'aire lliure, circuits controlats de motocicletes o BTT, etc., una vegada s'hagin dut a terme les actuacions de consolidació i adequació escaients.

232

Accions

- Elaborar la representació cartogràfica de detall dels perímetres que formen les línies de carena i que constitueixen els fons escènics del Camp de Tarragona, a partir de la consideració com a punt d'observació dels nuclis de població i la xarxa viària bàsica.
- Tenir en compte en la redacció i revisió dels plans d'ordenació de les antenes de telefonia mòbil i altres instal·lacions de radiocomunicacions (POAIR). Les línies de carena definides pel Catàleg com a fons escènic i com a paisatges especialment fràgils on cal minimitzar la presència d'antenes i la definició d'APIRS (Àrea Programada per a Instal·lacions de Radiocomunicació).
- Instal·lar taules d'orientació en la xarxa de miradors (vegeu Objectiu de qualitat paisatgística 14) que assenyalin els diferents elements orogràfics que constitueixen els fons escènics

del Camp de Tarragona, amb referència als elements no geomorfològics que també en puguin formar part.

- Restaurar les àrees d'activitats extractives afectades per la normativa vigent en la matèria, especialment les que siguin visibles des d'un ampli sector del territori (com la de l'Hospitalet de l'Infant). Aquesta restauració hauria de tenir en compte criteris d'ordre paisatgístic i vetllar per una correcció dels pendents, a fi d'assolir la integració de l'àrea afectada al paisatge circumdant i de revegetar la zona afectada amb espècies pròpies de la zona.
- Establir programes d'educació i d'interpretació que relacionin i expliquin la presència, antiguitat i localització dels referents visuals del Camp de Tarragona i els relacionin amb la resta de valors paisatgístics que contenen.

Objectiu 14

Una xarxa de miradors des dels quals destaquin les panoràmiques més rellevants i que permetin descobrir la diversitat i els matisos dels diferents paisatges del Camp de Tarragona

Mirador de la Pena, des d'on es pot observar el bosc de Poblet, el monestir i la conca de Poblet al fons. Rafael López-Monné

L'àmbit del Camp de Tarragona presenta diversos enclavaments des d'on es gaudeix d'àmplies panoràmiques d'una o diverses unitats. Constitueixen punts d'observació, interpretació i educació en els valors del paisatge i solen coincidir amb fites topogràfiques (serres, tossals, colls...), edificacions de caràcter religiós (ermites, santuaris...), sectors elevats dels nuclis urbans o fins i tot marges

de carreteres de la xarxa viària secundària o local. La conversió d'aquests indrets en miradors i la creació d'una xarxa integrada de miradors pot esdevenir una oportunitat per a la promoció turística i una de les formes més efectives de sensibilitzar la població sobre els valors del paisatge.

Criteris

- Facilitar l'observació, el gaudi i la interpretació del paisatge a tots els ciutadans, amb atenció especial a les persones que presenten problemes de mobilitat.
- Restringir l'existència d'obstacles que impedeixin o alterin l'observació del paisatge des dels miradors identificats en el catàleg.

Accions

- Integrar la xarxa de miradors i recorreguts definida en el Catàleg dins les estratègies turístiques per tal de fomentar el paisatge com un atractiu turístic de primer ordre.
- Impulsar una xarxa bàsica de miradors. Els prioritaris, per les seves característiques, són:
  - Coll de Belltall (C-14)
  - Nucli de Forès
  - Cingles de la Mussara
  - Coll de Lilla (N-240)
  - Nucli de Miramar
- Venta de la Llena (C-242)
- Castell-monestir de Santes Creus
- Torre del Pretori de Tarragona
- Mirador de la Pena (Bosc de Poblet)
- Elaborar un document on s'estableixin els criteris d'implantació de miradors en el paisatge amb indicació de superfícies mínimes, tipus de senyalització, accessibilitat mínima, adaptació a la mobilitat reduïda, equipament bàsic, etc., per tal d'equipar amb una única línia d'estil tots els miradors de la xarxa, amb independència del promotor.

Objectiu 15

Uns mosaics agroforestals de conreus de secà, productius, i vinculats al manteniment dels elements de pedra seca de suport a l'agricultura, o exemples vius de paisatges de la trilogia mediterrània per excel·lència (blat, vinya i olivera/ametller)

Mosaic agroforestal a prop de Marçà. Rafael López-Monné

El paisatge dels mosaics agroforestals de secà és el resultat d'un procés d'evolució conjunta d'una pauta cultural i una pauta biofísica preexistent, superposades en un mateix territori. Després d'una llarga història d'ocupació del territori, s'han acabat transformant en conreus tots els llocs que així ho permetien: les planes, els fons de vall i, fins i tot, alguns vessants han estat romputs i convertits en espai agrícola, tot conservant rodals naturalitzats, més o menys extensos, en els indrets més complexos orogràficament.

El paisatge agrari del Camp de Tarragona respon en bona part a les característiques típiques del paisatge agroforestal mediterrani, constituït per un mosaic de conreus de secà (vinya, olivera, ametller, avellaner, garrofer i cereals) que ocupen els llocs de menys pendent –i amb presència quasi permanent de la pedra seca– i que s'intercala amb fragments de matoll, bosc i bosquina, amb el traçat sovint sinuós de rieres o torrents. Menció a banda, mereix el paisatge de la conca de Poblet i part de la plana de l'Alt Camp, on és possible contemplar exemples vius de la trilogia mediterrània (blat, vinya i olivera/ametller) intercalada amb retalls de bosquines i matollars.

Al Camp de Tarragona, els paisatges agroforestals caracteritzen amplis sectors de les unitats de paisatge modelades en planes i serres baixes amb vessants de perfil suau, on predomina l'activitat agrícola com a la conca de Poblet, la plana de l'Alt Camp, l'alt Gaià, el baix Priorat, i part dels camps de Santes Creus, de la plana del Baix Camp, de la conca d'Alforja-Vilaplana, o d'Escornalbou-Puigcerver. L'heterogeneïtat d'aquest tipus de paisatges és, precisament, un dels seus valors principals, inherent a l'estructura en mosaic que els caracteritza. De la mateixa manera, la diversitat d'hàbitats, d'estructures, de textures, de canvis fenològics i de percepció que es produeixen en aquests paisatges els fa mereixedors d'una protecció especial.

Al llarg de la història, l'agricultura ha modelat el paisatge, mantenint els patrons bàsics que configuren els paisatges agraris i creant la base per a un model social i cultural que presenta un fort lligam amb el seu medi i els seus elements més rellevants.

Criteris

236

- Conservar el mosaic agroforestal com a patró agrícola d'elevada biodiversitat, valor històric i estètic i interès interpretatiu de la contribució humana sobre el paisatge.
- Vincular la conservació del paisatge a l'explotació agrícola en termes de respecte a determinats valors i elements.
- Potenciar determinats elements de suport a l'activitat agrícola, construïts per l'acció humana al llarg dels darrers dos segles, per tal d'obrir noves vies de desenvolupament rural lligades al turisme de descoberta i interpretació (mosaic de parcel·les del Montsant occidental, arquitectura de la pedra seca al baix Priorat, la serra de Llaberia, les muntanyes de Tivissa-Vandellòs, la plana de l'Hospitalet de l'Infant, la conca de Poblet, la plana de l'Alt Camp, l'alt Gaià, i al massís de Bonastre; les mines d'aigua a la plana del Baix Camp, i als camps del Francolí...).
- Coordinar els diferents agents i administracions que intervenen en els processos de concentracions parcel·làries, per tal d'evitar una implementació sectorialitzada o que no tingui en compte tots els interessos que hi concorren.
- Donar valor afegit als productes primaris d'aquestes zones, el vi, els fruits secs, l'oli i els productes d'horta, mitjançant estratègies de valoració del paisatge local i de diferenciació del tipus de producció.
- En les intervencions del territori (enginyeria i noves construccions) i en els processos de concentració parcel·laria, respectar la xarxa hidrogràfica natural i de camins i minimitzar els moviments de terra, la modificació topogràfica, i l'eliminació de vegetació. Això és especialment significatiu a la conca de Poblet, la plana de l'Alt Camp, l'alt Gaià, els camps de Santes Creus.

Accions

- Destinar un percentatge de la superfície afectada per processos de concentració parcel·lària al manteniment de marges, guarets i erms. Aquest percentatge pot sortir de l'anomenada massa comuna, percentatge de la superfície que s'exclou de la reparcel·lació per a l'aprofitament privat i que es destina a camins, usos generals, etc.
- Senyalització de les carreteres C-14, C-241, N-240 (A-27), C-37, TV-2004, C51, N-420, P-2002, T-310, TV-3001, TV-3223, TV-7013, T-704, C-242, i-313, que creuen els principals paisatges agroforestals i de la trilogia mediterrània amb indicacions de la seva existència i com a element d'identitat del Camp de Tarragona.
- Establir una tipologia de marges (per tipus de construcció, alçada, etc.) que s'han de conservar necessàriament per a evitar l'erosió i la pèrdua de sòls.
- Potenciar el valor dels mosaics agroforestals mitjançant plafons interpretatius situats en els principals miradors del paisatge de la trilogia mediterrània. Aquests miradors són:
  - Coll de Belltall (C-14)
  - Forès
  - Coll de Lilla (N-240)
  - Miramar
  - Castell de Saborella
  - Santes Creus (TP-2002)
  - La Mussara
  - Castell-monestir d'Escornalbou

Objectiu 16

Uns paisatges de la vinya ben conservats i gestionats que potenciïn els productes vinícoles que s'hi produeixen, on la vinya conviu amb altres conreus de secà generant mosaics agrícoles

Costers de vinya a prop de Gratallops. Rafaël López-Monné

El paisatge de la vinya és el resultat d'un procés d'evolució conjunta d'una pauta cultural, una pauta socioeconòmica i una pauta biofísica preexistent, superposades en un mateix territori. Després d'una llarga història d'expansió i retracció del conreu, depenent de les plagues, com la fil·loxera que va arrasar les vinyes al final del segle XIX i al començament del XX, i dels fluxos del mercat, s'han acabat configurant uns paisatges vitivinícoles prou característics i singulars.

El paisatge de la vinya al Camp de Tarragona es pot observar plenament en diversos indrets, cadascun amb la seva fesomia particular. Així, en el cas del Priorat històric la vinya és conreada en vessants de llicorella, formant els anomenats "lloms d'elefant", que després de moltes dècades d'abandonament i despoblament, els darrers anys ha experimentat una profunda reconversió i recuperació d'antics conreus, a partir de la producció de vins de qualitat vinculats a l'aparició de molts cellers nous. Tot i els menors nivells de mecanització, aquesta expansió ha provocat noves rompudes que no sempre han respectat els mètodes tradicionals de conreu, i al mateix temps han anat apareixen nous cellers enmig de les vinyes. Malgrat aquestes transformacions, en el si de la DOQ Priorat, hi ha un ampli consens sobre la importància de preservar determinats valors del paisatge que es vincula directament a la qualitat i la comercialització. En aquest sentit, des de la DOQ Priorat s'ha

establert una normativa de qualitat paisatgística mínima que han de complir les finques per poder entrar a formar part de l'ens.

Al Baix Priorat el conreu de la vinya s'ha consolidat a través de la creació de la DO Montsant, i a remolc de l'èxit de la veïna DOQ Priorat, amb algunes noves rompudes que no han significat grans transformacions paisatgístiques i que han sabut mantenir l'essència en l'elaboració de vins de qualitat produïts per petits cellers o cooperatives. Aquí, el paisatge de la vinya va acompanyat sovint d'altres conreus arboris de secà, com l'olivera o l'ametller.

Per contra, als altres paisatges vitivinícoles importants del Camp de Tarragona, la conca de Poblet i el Baix Penedès, i part dels Camps de Santes Creus, del massís de Bonastre i de la plana de l'Alt Camp, les vinyes ocupen els llocs de menys pendent –i amb presència quasi permanent de la pedra seca–, soles o acompanyades de fileres d'oliveres o ametllers, que s'intercalen amb fragments de matoll, bosc i bosquina. Aquí, la mecanització és major, els processos de concentració parcel·lària és important i la producció es destina sobretot al cava, en elaboració industrial o familiar, així com a petites partides destinades a la producció de vins. La influència de la DO Penedès és notable en aquesta part septentrional del Camp de Tarragona.

Criteris

- Conservar els paisatges de la vinya com a patró agrícola d'elevada singularitat (en el cas del Priorat històric), valor productiu i valor estètic.
- Vincular la conservació del paisatge de la vinya a l'explotació agrícola en termes de respecte a determinats valors i elements dels paisatges, i com a element vinculant a la qualitat mateixa dels productes vitivinícoles derivats.
- Potenciar el valor de determinats elements de suport a l'activitat agrícola, construïts per l'home al llarg dels darrers dos segles, per tal d'obrir noves vies de valoració dels productes derivats (vins i caves) i per a promoure el desenvolupament rural lligat al turisme de descoberta i interpretació.
- Coordinar els diferents agents i administracions que intervien en els processos de producció i comercialització dels vins i caves per tal d'intercanviar experiències i establir uns criteris comuns per a la consolidació del sector.
- Potenciar el valor afegit que sobre els productes vitivinícoles genera el manteniment de determinats paisatges de la vinya, que permet diferenciar-ne la producció respecte d'altres productes semblants.
- En les intervencions del territori (enginyeria i noves construccions) i en els processos de concentració parcel·lària, respectar la xarxa hidrogràfica natural i de camins i minimitzar els moviments de terra, la modificació topogràfica i l'eliminació de vegetació.

Accions

- Destinar un percentatge de la superfície afectada per processos de concentració parcel·lària al manteniment de marges, guarets i erms. Aquest percentatge pot sortir de l'anomenada massa comuna, percentatge de la superfície que s'exclou de la reparcel·lació per a l'aprofitament privat i que es destina a camins, usos generals, etc.
- Inventariar els elements del patrimoni construït tradicional del paisatge de la vinya (marges, feixes, tanques, tècniques tradicionals) i les seves mostres més excepcionals en el Camp de Tarragona per tal d'avaluar-ne l'estat i de preservar-los.
- Senyalització de les carreteres N-420, T-710, T-702, T-740, TP-2002, C- 51, C- 14, N-240, TP-2125 que creuen els principals paisatges de la vinya amb indicacions de la seva existència i com a element d'identitat del Camp de Tarragona.
- Establir en el si de les denominacions d'origen uns criteris mínims (en pendents dels talussos, amplades de bancals, etc.) per a les noves plantacions per tal que puguin integrar-se a la DO, tal com ja està fent la DOQ Priorat.
- Potenciar el valor del paisatge de la vinya mitjançant plafons interpretatius situats en els principals miradors del paisatge de la vinya. Aquests miradors són:
  - La Morera de Montsant
  - Siurana
  - La Figuera
  - Coll de Belltall (C-14)
  - Forès
  - Montmell
  - Talaia del Penedès (TP-2442)
  - Santes Creus (TP-2002)
  - Vila-rodona (TV-2204)
  - Albinyana (Puig de Sant Antoni)

Objectiu 17

Un paisatge del garrofer que generi espais agrícoles de qualitat en espais agrícolament marginals a partir del treball de la pedra seca, conservat com a referent estètic i identitari del litoral mediterrani tarragoní, i que creï espais tampó/de transició entre els espais urbanitzats i els espais naturals

Camp de garrofers i murs de pedra seca a prop de Rodà de Berà. Observatori del Paisatge

Actualment hi ha camps de garrofers a totes les comarques litorals inclosa l'Alt Camp. No obstant això, les àrees més extenses es localitzen a les unitats de paisatge situades a l'extrem sud-oriental del Camp de Tarragona: el baix Gaià, la plana del Baix Penedès i el litoral del Penedès.

L'organització del paisatge del garrofer es presenta en dos sistemes principals: el de les planes i el dels costers. A més hi ha molts indrets on el garrofer es planta a les vores dels camps com un element que contribueix a delimitar les parcel·les de conreu. A les àrees de topografia planera, com a les planes que hi ha prop dels nuclis de Creixell i de Roda de Berà, a Cambrils o al Vendrell, els garrofers estan plantats en fileres ben ordenades.

Els arbres mostren un bon desenvolupament, amb capçades amples i espesses. El color verd intens del fullatge del garrofer contrasta amb el color rogenc de les argiles, que habitualment mostren els solcs deixats pel tractor en la feina de llaurar la capa superficial del terreny per tal d'evitar una pèrdua excessiva d'aigua per transpiració capil·lar. És un paisatge d'alt valor estètic pel contrast de colors, l'ordre harmònic que generen les línies paral·leles d'arbres i l'edat centenària dels garrofers més vells.

No obstant això, és als costers on el paisatge del garrofer es manifesta amb tota la potència del seu caràcter mediterrani. Hi són

presentes tots els elements propis del paisatge agrícola tradicional desenvolupat en terrenys costeruts. Les parcel·les estan disposades en feixes que s'adapten a la topografia del relleu. Sovint són tan estretes que només hi cap una fila d'arbres per feixa. Les parets de pedra seca esglaonen els vessants, fidels exponents d'una cultura agrícola antiquíssima, l'autèntica força afaïçonadora del paisatge mediterrani. Tampoc no hi falten les barraques de pagès construïdes amb les mateixes tècniques de maçoneria utilitzades en el bastiment dels murs que aguanten les feixes.

El paisatge secular del garrofer està en retrocés per la fragmentació del territori que comporta l'expansió de l'espai urbanitzat en el litoral del Camp de Tarragona. En aquest context la preservació del paisatge del garrofer té un valor estratègic. El seu manteniment pot evitar la conurbació d'amplis sectors del litoral i del prelitoral del Camp, a més de salvaguardar un paisatge agrari de gran valor cultural i estètic, que forma part de la identitat, el sentit de lloc i l'imaginari paisatgístic de les terres litorals de Tarragona. El paisatge del garrofer té un valor propi que va més enllà del productiu. Forma part dels paisatges viscuts per una part significativa de la població del litoral del Camp de Tarragona i constitueix una de les poques mostres d'aquest tipus de paisatge mediterrani a casa nostra.

criteris

- Fomentar accions de restauració, millora i valoració del paisatge del garrofer, principalment dels camps adjacents a les àrees urbanes, atès l'alt index d'exposició visual a què estan sotmesos.
- Mantenir i valorar els corredors agrícoles formats per camps de garrofers que s'interposin entre les peces aïllades d'espai construït i entre els nuclis urbans del litoral del Camp de Tarragona.
- Garantir l'accés als paisatges del garrofer, que han de mostrar-se a la població del Camp de Tarragona com un paisatge atractiu, obert i acollidor, que convida a la descoberta.
- Mantenir els antics camins agrícoles tot facilitant-ne la senyalització i aprofitament com a itineraris turístics i de promoció de rutes de descoberta del paisatge del garrofer.

accions

- Identificar les àrees de conreu del garrofer amb més valor paisatgístic en funció de la seva extensió; diversitat d'elements i estructures; posició estratègica; valors culturals, estètics i identitaris que serveixin de base per a establir les àrees susceptibles de ser preservades.
- Inventariar els elements del patrimoni construït tradicional del paisatge del garrofer (marges, feixes, tanques, tècniques tradicionals) i les seves mostres més excepcionals en el Camp de Tarragona per tal d'avaluar-ne l'estat i preservar-los.
- Potenciar el valor del paisatge del garrofer mitjançant plafons interpretatius situats en els principals miradors del paisatge del garrofer. Aquests miradors són:
  - La riera de Gaià (pujol Rodó)
  - Calafell (turó de la Font, castell de Calafell)
- Senyalització de les carreteres T-202, T-211 i TV-2041 que creuen el paisatge del garrofer amb indicacions de la seva existència i com a element d'identitat del litoral de Tarragona.
- Habilitar mecanismes i incentius econòmics adreçats als propietaris per a la restauració i/o rehabilitació dels habitatges i construccions i el manteniment dels elements característics de l'arquitectura tradicional.
- Impulsar fórmules de custòdia del territori entre propietaris privats i entitats de custòdia per a la gestió responsable del paisatge del garrofer al litoral del Camp de Tarragona amb una implicació activa de la societat civil.

Objectiu 18

Un paisatge de l'avellaner del sector central del Camp gestionat a partir de la seva singularitat i identitat i que permeti la revaloració dels productes agrícoles

Monoconreu d'avellaners a prop del riu Francolí. Rafael López-Monné

Els camps d'avellaners del Baix Camp constitueixen l'àrea contínua més extensa d'aquest conreu a tot Europa. L'avellaner és el conreu que més caracteritza i singularitza el Camp de Tarragona, fet que es justifica perquè en el conjunt d'aquest territori es produeix el 90% de la producció d'avellana a l'Estat espanyol, xifra que suposa una gran concentració espacial de les unitats de producció.

Els camps d'avellaner es troben a molts indrets del Camp de Tarragona en proporcions variables sobre la resta de conreus. Formen mosaics amb altres cultius llenyosos a sectors de la vall del Silenci, a la conca d'Alforja-Vilaplana, a les serres de Riudecanyes, al baix Gaià, a les valls interiors del massís de Bonastre i al sector nord-oriental de la plana de l'Alt Camp. És, però, a la plana de la dreta del Francolí, dins l'àmbit territorial de les unitats de paisatge Camps del Francolí i Plana del Baix Camp on es concentra la densitat més gran de conreu, amb una àrea molt extensa i contínua que caracteritza i individualitza clarament el paisatge d'aquell territori.

L'estructura del paisatge de l'avellaner a la plana del Baix Camp i als camps del Francolí està constituïda per una malla de parcel·les

rectangulars de petita extensió delimitades pels estrets senders d'accés. Una xarxa de camins de carro més amples forma un nivell superior de vies d'accés als conreus. Un conjunt de basses de diferents dimensions esquitxa tota l'àrea de conreu. Els avellaners estan disposats en fileres ben ordenades de manera que cada parcel·la sembla la parada d'una companyia en perfecta formació, vigilada en ocasions per velles oliveres o garrofers de gran port plantats als marges. Camps d'oliveres i d'ametllers introdueixen petits sectors de diversitat de formes, colors i textures. En alguns llocs els camps de conreu estan envoltats per marges formats per canyars espessos i les parcel·les que contenen cases a dins estan totalment protegides per tanques de vegetació densa.

La crisi de preus de l'avellana iniciada a la dècada dels anys vuitanta del segle passat juntament amb l'envelliment de la població que es dedica a l'agricultura dibuixen un futur incert per a aquest paisatge. La transformació lenta cap uns conreus més productius, que necessitin una menor inversió de capital i de treball, que els faci compatibles amb l'explotació a temps parcial, sembla ja iniciada.

Criteris

246

- Fomentar accions de restauració, millora i valoració del paisatge de l'avellaner, principalment dels camps adjacents a les àrees urbanes, atès l'alt índex d'exposició visual a què estan sotmesos.
- Garantir l'accés als paisatges de l'avellaner, que han de mostrar-se a la població del Camp de Tarragona com un paisatge atractiu, obert i acollidor, que convida a la descoberta.
- Mantenir els antics camins agrícoles i senyalitzar-los per aprofitar-los com a itineraris turístics i de promoció de rutes de descoberta del paisatge de l'avellaner.
- Impedir que proliferin les casetes no regulades ubicades en les parcel·les agrícoles que, per causa de la disminució de la funció productiva del conreu, se'n substitueixen les funcions originàries per funcions de lleure i esbarjo.

Accions

- Identificar les àrees de conreu de l'avellaner amb més valor paisatgístic en funció de les extensions; de la diversitat d'elements i estructures; de la posició estratègica; dels valors culturals, estètics i identitaris que serveixin de base per a establir les àrees susceptibles de ser preservades.
- Inventariar els elements del patrimoni construït tradicional del paisatge de l'avellaner (marges, feixes, tanques, tècniques tradicionals, sistemes de reg...) i les seves mostres més excepcionals en el Camp de Tarragona per tal d'avaluar-ne l'estat i preservar-los.
- Potenciar el valor del paisatge de l'avellaner mitjançant plafons interpretatius situats en els principals miradors del paisatge de l'avellaner. Aquests miradors són:
  - Almofter
  - La Selva del Camp
  - Alcover
  - El Purgatori (Alcover)
  - Puigdelfí
  - Campanar de Valls
  - Botarell
  - Maspujols
- Senyalització de les carreteres TV- 7013, T-320, TV- 3101, T-704, C-242 (entre les Borges del Camp i Cornudella), TV-7222, TV-7223, TV-742, TP- 7225, C-37 (entre Alcover i Valls) que creuen els principals paisatges de l'avellaner per incloure-hi indicacions de l'existència del paisatge de l'avellaner i com a element d'identitat del Camp de Tarragona.
- Impulsar fórmules de custòdia del territori entre propietaris privats i entitats de custòdia per a assolir una gestió responsable del paisatge de l'avellaner del Camp de Tarragona amb una implicació activa de la societat civil.
- Regular l'aspecte de les edificacions ja existents pel que fa als tipus de materials emprats, els acabats i el codis cromàtics que es fan servir per a les cobertes.

Objectiu 19

Uns paisatges dels conreus herbacis de secà, característics de la baixa Segarra, que es mantinguin nets d'elements que en trenquin la configuració topogràfica i el mosaic agroforestal

Camps de cereal prop de Santa Coloma de Queralt. Rafael López-Monné

Els paisatges dels conreus herbacis de secà de la baixa Segarra són singulars dins l'àmbit del Camp de Tarragona i ofereixen un relleu variat amb amples visuals dominades pel cultiu de cereals. Es tracta de camps ondulats separats per retalls de boscos o bosquines en els marges que acumulen els desnivells en els límits dels camps, els quals, alhora, contenen un variat i ric patrimoni de construccions agràries de pedra seca i mostres representatives d'aquests elements.

Els conreus herbacis de secà ocupen gairebé les tres quartes parts de la superfície de la baixa Segarra. Es localitzen, sobretot, a les

zones més planeres: Aguiló, Santa Coloma de Queralt, Passanant, el corredor que formen la plana del Mensa, el pla de Codony i els plans de Conesa i el pla de la Sala.

La parcel·lació agrària no segueix traçats rectilinis sinó que, a diferència d'altres espais, adopta línies més sinuoses que s'adapten a la configuració del relleu tot resseguint, sovint, les corbes de nivell. Als marges dels conreus es desenvolupen comunitats arbustives i herbàcies que desenvolupen un paper important en la connectivitat ecològica a una escala local.

Criteris

- Fomentar accions de restauració, millora i valoració del paisatge dels conreus herbacis de secà, principalment dels camps adjacents a l'entorn del nucli urbà de Santa Coloma de Queralt i de l'eix de la carretera C-241, per l'alt índex d'exposició visual a què estan sotmesos.
- Garantir l'accés als paisatges dels conreus herbacis de secà, que han de mostrar-se a la població del Camp de Tarragona com un paisatge atractiu, obert i acollidor, que convida a la descoberta.
- Vetllar perquè les noves construccions relacionades amb l'activitat agrària (magatzems, granges...) s'integrin adequadament en el paisatge.
- Evitar que processos de concentració parcel·lària provoquin una transformació excessiva d'aquest singular paisatge agrícola.
- Mantenir els antics camins agrícoles tot facilitant-ne la senyalització i aprofitar-los com a itineraris turístics i de promoció de rutes de descoberta del paisatge dels conreus herbacis de secà.
- Vetllar perquè el procés d'implantació de centrals eòliques no alteri el paisatge dels conreus herbacis de secà, procurar evitar-ne la massificació i vigilar perquè la ubicació es faci en indrets on no alterin les fites patrimonials rellevants o on es redueixi la qualitat de les façanes de les poblacions.
- Mantenir, a través de la inclusió de la normativa corresponent en els respectius POUM, les façanes i els perímetres visuals dels nuclis rurals de Forès, Passanant, Conesa, Savallà del Comtat, Albió, Llorac, la Cirera, Rauric, Aguiló, Glorieta, Vallfogona de Riucorb, les Piles, Biure de Gaià i Guialmons, i fer que les noves construccions s'integrin alhora en el paisatge preexistent.

248

Accions

- Potenciar el valor del paisatge dels conreus herbacis de secà mitjançant plafons interpretatius situats en els principals miradors del paisatge dels conreus herbacis de secà. Aquests miradors són:
  - Forès
  - Coll de Belltall (C-14)
  - Savallà del Comtat
  - Montargull
  - Segura
- Impulsar fórmules de custòdia del territori entre propietaris privats i entitats de custòdia per portar a terme una gestió responsable del paisatge dels conreus herbacis de secà del Camp de Tarragona que inclogui, a més, la implicació activa de la societat civil.
- Regular l'aspecte de les edificacions ja existents pel que fa als tipus de materials emprats, els acabats i el codis cromàtics emprats per a les cobertes.

Objectiu 20

Uns paisatges fluvials, especialment dels rius Francolí i Gaià, però també del conjunt de barrancs i rieres, conservats d'acord amb la seva dinàmica i funcionalitat i accessibles per a activitats de gaudi

Barranc de la Llúdriga, naixement del riu Brugent. Rafael López-Monné

L'àmbit del Camp de Tarragona està articulat per diverses conques hidrogràfiques que corresponen a diversos rius principals de cada àmbit. Així doncs, al Camp estricte hi ha les conques del riu Gaià, del Francolí i de les rieres meridionals del Camp (rieres d'Alforja, Maspujols, Riudecanyes...), mentre que el Baix Penedès s'articula a partir de la riera de la Bisbal, una part de la Conca de Barberà ho fa al voltant del riu Anguera i el Priorat al voltant del riu Montsant i el riu Siurana. Aquestes conques han determinat en bona mesura la posició dels assentaments humans i han estat aprofitades històricament per al regadiu agrícola dels territoris circumdants mitjançant la derivació en canals, séquies i basses.

Aquests rius i rieres, llurs zones humides, els bosc de ribera i les planes al·luvials i agrícoles dels seus marges tenen funcions ecològiques clau i constitueixen els corredors biològics més importants de les diverses planes agrícoles del Camp de Tarragona, fins al punt que s'han convertit sovint en els únics ambients naturals d'aquests territoris.

Els boscos de ribera d'aquestes conques hidrològiques presenten alhora un valor paisatgístic de primer ordre, atès que el seu domini

d'observació és molt ampli d'acord amb l'horizontalitat del territori, sobretot al Camp estricte i al Penedès. En aquest sentit, cal destacar els diversos trams del riu Gaià, del Francolí o del Siurana, així com les desembocadures de diverses rieres meridionals.

El règim de precipitacions mediterrani condiciona el cabal dels rius del Camp de Tarragona, els quals presenten forts estiatges. Aquest fet, juntament amb l'ocupació humana de l'espai adjacent a les lleres fluvials, ha provocat que la vegetació de ribera presenti, en termes generals (excepte en punts molt localitzats), uns nivells de degradació i fragmentació elevats: construccions rurals que han esdevingut habitatges de segona residència, granges, graveres, abocadors, canalitzacions, ponts i viaductes d'estructura rígida, etc. L'alta exposició visual de bona part d'aquest cursos dóna més notorietat a aquestes alteracions.

Igualment, també s'ha de considerar l'atractiu que tenen els cursos d'aigua i el seu entorn per al desenvolupament d'activitats de tipus recreatiu per part de la població.

Criteris

250

- Garantir el cabal ecològic dels cursos fluvials que tenen concessions de captació d'aigües, especialment en el cas del riu Gaià i el Siurana.
- Restaurar i naturalitzar els trams degradats de les riberes fluvials. La restauració ecològica de les formacions ripàries dels cursos fluvials emprarà sempre les espècies pròpies dels ecosistemes de ribera del Camp de Tarragona.
- Considerar especialment la integració paisatgística en el cas de les obres públiques que afectin o travessin trams fluvials.
- Potenciar el valor del patró agrícola dels horts situats fora de la zona fluvial, definit per l'estructura parcel·lària lineal perpendicular al curs del riu de forma allargassada.
- Considerar la vegetació de ribera com un valor paisatgístic en si mateix, caracteritzada per l'estacionalitat i la verticalitat de la formació i la sinuositat del traçat, en contrast amb els conreus.
- Mantenir lliures d'assentaments i edificis les àrees inundables no urbanitzades.
- Restringir la presència de mobiliari urbà i de construccions en els parcs urbans o zones verdes compreses en trams fluvials, així com en l'àmbit del sistema hídic en els trams no urbans.

Accions

- Realitzar un estudi del paisatge fluvial de les terres del Gaià, valorant l'opció d'atorgar una figura de protecció superior en aquest espai. L'estudi hauria de tenir en consideració els aspectes següents:
  - La gestió integral de la conca.
  - La connectivitat ecològica, social i paisatgística de tot l'espai i l'habilitació d'una via verda que permeti recórrer tot aquest espai a peu o en bicicleta, senyalitzant-la degudament i remarcant el valor d'aquesta zona:
- Desembocadura del Gaià i espais agrícoles adjacents.
- Tram de meandres entre el Catllar i la Riera de Gaià.
- Engorjats entre Vespella i Montferri.
- Camps de Santes Creus (alberedes i espais agrícoles adjacents).
- Engorjats entre el Pont d'Armentera i Pontils.
- La intervenció sobre els indrets més degradats.
- El manteniment i promoció de l'activitat agrària.

- La localització de zones amb interès per a establir-hi acords de custòdia del territori.
- La identificació, cartografia i classificació dels elements d'interès presents en l'àmbit territorial (tanques, murs, camins antics, molins, arbredes d'interès paisatgístic, etc.).
- L'elaboració de programes d'educació, descoberta i sensibilització del paisatge fluvial, que incloguin passejos, rutes, miradors i l'establiment de mesures per a la promoció dels principals elements patrimonials i d'interès paisatgístic esmentats.
- El disseny d'una xarxa d'equipaments d'interpretació i senyalització (passejos, rutes, miradors, etc.) del patrimoni paisatgístic lligat al riu (bosc de ribera, hortes, xarxa hidràulica...) i a la conca (castells del Gaià, pedra seca...).
- La valoració de les làmines d'aigua, condicionades, en el cas del pantà del Gaià, a la recuperació del cabal ecològic aigües avall de la presa.
- Regular les extraccions d'àrids que afecten bona part de les lleres fluvials de les rieres meridionals del Camp (Alforja, Maspujols, Riudecanyes...) i restaurar-ne les que estiguin en desús.
- Garantir que en les actuacions que afectin les comunitats de ribera, les franges de vegetació que segueixen canals i séquies, el domini públic hidràulic i els projectes de nous embassaments o minicentrals, es demani sempre l'estudi d'impacte i integració paisatgística obligat, en els termes que preveu el Decret 343/2006, de 19 de setembre.
- Desenvolupar plans de gestió per als espais inclosos a l'inventari de zones humides de Catalunya.
- Promoure que els nous plans d'ordenació urbanística municipal o la revisió dels plans vigents introdueixin els aspectes paisatgístics següents:
  - L'anàlisi i la recuperació del sistema fluvial, amb la finalitat de garantir-ne la funció com a connector ecològic i paisatgístic.
  - L'anàlisi i la conservació i/o restauració de la vegetació natural de ribera.
  - L'anàlisi i l'ordenació del patrimoni.
  - L'anàlisi i l'ordenació de les façanes fluvials de més interès paisatgístic i la planificació, la gestió i la recuperació de la resta.
  - L'anàlisi i la recuperació i/o implantació dels camins de riu.
- Inventariar els elements patrimonials de valor històric i cultural que presenta el paisatge fluvial (molins, rescloses, séquies, ponts, etc.). En la mesura que sigui possible, crear plans especials urbanístics i projectes per a la seva ordenació, gestió i restauració.
- Crear i/o recuperar els camins de riu, és a dir, camins que recorren la ribera, per tal de promoure el seu ús per part de la ciutadania, facilitar el seu accés i potenciar el valor del seu patrimoni. Caldria recuperar preferentment els camins de riu de la riera de Riudecanyes, de la riera d'Alforja, de la riera de Riudoms o de Maspujols, del riu Francolí, del riu Gaià i de la riera de la Bisbal.
- Crear espais de lleure accessibles a la població en punts adequats de les riberes dels principals rius del Camp de Tarragona: Francolí, Gaià, Siurana i Montsant.
- Evitar els abocaments incontrolats o la deposició de runes en els sistemes fluvials de l'àmbit territorial.
- Promoure i donar suport a les iniciatives de custòdia del territori dels paisatges fluvials.
- Promoure, en assentaments o polígons de dimensions mitjanes o petites, la depuració mitjançant sistemes de depuració biològics a través de basses de llacunatge o altres sistemes similars que permetin la creació d'un nou paisatge fluvial i la integració paisatgística dels sistemes de sanejament.

Objectiu 21

Un paisatge del patrimoni històric vinculat a les construccions defensives, a les construccions religioses i a les construccions productives, dotat d'un contingut de significació territorial i paisatgística

Monestir de Santes Creus, amb l'albereda de Santes Creus en primer terme. Rafael López-Monhé

El Camp de Tarragona va ser territori de frontera entre cristians i musulmans durant l'alta edat mitjana, ja que era l'espai de transició entre els comtats catalans i les taifes de Lleida i Tortosa, ben definit per la línia de castells del Gaià, que s'estenen des de la seva desembocadura, a Tamarit, fins al seu naixement, a la baixa Segarra. A mesura que avançava la conquesta catalana, s'anava afavorint la construcció de castells i torres de guaita en tossals i punts elevats. En uns temps de profunda inseguretat i bel·licositat, l'assentament de petits nuclis fortificats era una forma d'implantació gradual sobre el terreny guanyat als sarraïns i per això rebia el nom de "terra de marca". Aquests punts garantien un control gairebé integral del territori, i, actualment, s'han convertit en fites paisatgístiques de gran interès. Per altra banda, al llarg del litoral existeixen un seguit de torres defensives o de guaita que foren construïdes en el període modern, concretament durant segles XVII i XVIII per a garantir la seguretat davant els atacs comesos per corsaris que dominaven la costa tarragonina.

El Camp de Tarragona també atresora un ric i divers patrimoni associat a les construccions religioses aglutinat en la ruta del Cister, amb els monestirs de Poblet i Santes Creus, però també hi ha un seguit de santuaris o ermites amb una forta devoció popular, com els de Sant Magí de Brufaganya, el de la Maredeu de Puigcerver, el de la Maredeu de la Roca, el de Sant Ramon del Pla de Santa Maria i el conjunt d'ermites de l'interior del Montsant, entre d'altres.

El Camp de Tarragona també conté un patrimoni associat a les construccions productives, formades per masos, masies, granges medievals (Conca de Barberà i camps del Francolí), pobles desha-

bitats (Montmell i muntanyes de Tivissa-Vandellòs) i pobles paller (baixa Segarra), associats a diversos patrons de poblament (nuclis encimbellats, nuclis alineats vora els eixos fluvials...), que vinculen història, territori i població del Camp de Tarragona.

El paisatge associat a aquest patrimoni del Camp de Tarragona té un valor històric evident perquè il·lustra diverses etapes de la història de Catalunya, però també paisatgístic perquè està sotmès a una elevada exposició visual. Un i altre justifiquen la necessitat de fomentar accions de restauració i valoració del paisatge de les construccions defensives, alhora que presenten un fort potencial turístic que pot contribuir a dinamitzar les economies locals.

Per l'interès paisatgístic que presenta aquest patrimoni és convenient no només ordenar-ne i gestionar-ne els béns, sinó dotar-lo d'un contingut territorial més enllà del propi element físic que permeti relacionar-los entre si.

Els elements amb un alt valor històric formen part de l'imaginari paisatgístic del territori i participen en la creació de les identitats col·lectives. Es recomanen accions i estratègies per a la conservació, l'ordenació i la promoció turística d'aquells elements recollits en aquest catàleg que tenen un alt valor històric, religiós o identitari, per tal de mantenir-los i fer que transmetin a les generacions futures llurs valors històrics i patrimonials, així com la seva herència simbòlica i immaterial.

Criteris

- Minimitzar l'impacte paisatgístic de qualsevol infraestructura viària o energètica (generació i transport) a les àrees amb una elevada càrrega simbòlica i/o espiritual.
- Promoure el condicionament paisatgístic de les infraestructures i/o serveis d'ús públic associats als elements amb un alt valor històric i/o simbòlic en el paisatge tarragoní.
- Protegir els nuclis encimbellats compactes i amb fronteres nítides en el paisatge, sobretot amb els usos agrícoles.
- Impedir la localització de construccions d'alt impacte en les visuals de l'emplaçament (per alçada, colors, etc.), a fi de conservar els perfils de les localitats encimbellades.
- Adequar correctament l'ús de les zones verdes urbanes –tant per ubicació com per espècies arbòries– en els nuclis encimbellats quan la visió de la carena està fonamentalment caracteritzada per edificacions.
- Per a la planificació de les noves extensions urbanes, tenir en compte el patró paisatgístic preexistent, la topografia i la morfologia del terreny prèvies, les fites emblemàtiques, així com altres elements inventariats en aquest catàleg.
- Evitar que es perdi el perfil característic d'algunes de les grans ciutats de la zona (Tarragona, Valls, Montblanc).
- Protegir, conservar i delimitar els dominis dels camins tradicionals que articulen el territori: camins rals, camins ramaders, carrerades, camins de sagrament, camins de ronda, etc. Aquests elements, a part de representar un patrimoni històric que explica molts cops la lògica territorial de la distribució dels elements patrimonials, permet la interconnexió dels seus diversos elements. Aquests elements viaris s'integraran al planejament urbanístic, ja sigui al pla d'ordenació urbanística municipal que correspongui o a un pla especial urbanístic a l'efecte.
- Coordinar i establir sinergies entre les diferents administracions o organismes competents o involucrats en la preservació del patrimoni arquitectònic històric.
- Difondre el coneixement d'aquest patrimoni i patrons d'assentament característics del Camp de Tarragona.

Accions

- Elaborar inventaris de les construccions defensives, les construccions religioses, i les construccions productives i elements relacionats amb indicació, entre altres, del valor, l'estat de conservació i el potencial turístic de cada element. L'inventari hauria d'establir l'àmbit territorial que s'ajusta al paisatge del patrimoni històric vinculat a les construccions defensives, les construccions religioses i les construccions productives. El desenvolupament de cartes del paisatge en aquest àmbit territorial és una via molt útil per a assolir aquest fi.
- Elaborar un model d'ordenança de pautes arquitectòniques per a una correcta integració volumètrica, tipològica, cromàtica i paisatgística de les construccions en nuclis de població encimbellats. Aquesta normativa hauria de regular l'aspecte de les edificacions de la façana paisatgística de primera línia atès el valor identitari i característic que tenen, adaptar-la a la realitat de cada nucli i incorporar-la, de manera adequada i suficient, al planejament urbanístic.
- Establir un protocol de rehabilitació (materials, cobertes, paraments, etc.) per als diferents elements que constitueixen un patrimoni històric vinculat a les construccions defensives, les construccions religioses i les construccions productives, que sigui d'aplicació en aquelles accions finançades per administracions.
- Elaborar plans de promoció i estratègies de valoració integral que incloguin una interpretació històrica i simbòlica per a cada àmbit del potencial turístic dels diversos paisatges associats al patrimoni històric de les construccions defensives, religioses, o productives.
- Senyalitzar amb infraestructura física –associada a carreteres o als miradors previstos en aquest catàleg– les àrees i els elements d'alt valor paisatgístic identificats en el Catàleg, i que es resumeixen en les àrees següents:
  - Ruta del Cister, entre els monestirs de Santes Creus, Poblet i Vallbona de les Monges.
  - Paisatges mironians de Mont-roig del Camp
  - Paisatges vitivinícoles del Priorat
  - Paisatges cerealístics de la baixa Segarra
  - Paisatges espirituals del Montsant
  - Paisatges naturals de les muntanyes de Prades
  - Paisatges litorals agroforestals del baix Gaià
- En els miradors i recorreguts no només es faran senyals que referencin el paisatge, sinó que s'instal·laran plafons explicatius dels seus valors. En aquest sentit, es promourà la revisió –i, si s'escau, la substitució de la senyalització paisatgística existent–, tot cercant, en la mesura que sigui possible, un sistema homogeni que serveixi per a tot l'àmbit territorial. De tota manera, la senyalització sempre haurà de ser molt curiosa, presentar unes dimensions adequades, fer-se amb uns materials que respectin el caràcter de l'indret i tenir com a premissa bàsica la concisió: pocs senyals i plafons, però ben pensats.
- Vetllar, en els nous plans d'ordenació urbanística municipal o en les revisions que es duguin a terme dels plans vigents, perquè es faci un tractament específic i adequat d'aquells paisatges agraris amb especial densitat d'elements històrics i culturals –els molins, el sistema de séquies, les mines, les cisternes, les feixes, els pous, les sínies, les barraques de pedra seca, pràctiques agrícoles, literatura, pintura, etc.–, que es recomana concretar en el desenvolupament ulterior d'un pla especial urbanístic específic.
- Desenvolupar els itineraris definits en aquest catàleg per a fomentar la descoberta i el coneixement del paisatge associat al patrimoni històric de l'àmbit territorial.
- Senyalitzar les carreteres que creuen el paisatge associat al patrimoni històric amb indicacions de la seva existència i com a element d'identitat del Camp de Tarragona.
- Establir plans de millora i condicionament paisatgístic i, en el seu cas, de recuperació de l'entorn visual proper, per al patrimoni històric que constitueixen edificacions isolades en el sistema d'espais oberts i que es troben recollits a la cartografia del Catàleg. Podrien finançar-se a través del Fons per a la protecció, gestió i ordenació del paisatge establert per la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge.
- Elaborar programes d'educació i sensibilització del paisatge associat al patrimoni històric defensiu, religiós i productiu, que posin l'èmfasi en la seva naturalesa de paisatge amb caràcter atractiu i obert, de paisatge que convida a la descoberta de diverses etapes de la història del territori i del país i a valorar la influència de la història en aquest paisatge concret.

Criteris i accions transversals

La proposta de mesures i accions presenten un conjunt d'elements transversals que depassen els vint-i-un objectius de qualitat paisatgística i que també han de ser considerats per al Camp de Tarragona. A continuació es presenten les propostes de mesures i accions relatives a aquests elements transversals i que són aplicables a l'àmbit territorial del Camp de Tarragona.

- Promoure la creació de consorcis supramunicipals amb l'objectiu que les diferents administracions consensuin les mesures i accions compartides i estableixin mecanismes de gestió conjunta.
- Desenvolupar instruments que permetin la concertació i el consens en relació amb la gestió, l'ordenació i la protecció del paisatge per part dels diferents agents del Camp de Tarragona que hi intervenen (polítics, econòmics i socials). Un exemple dels instruments que es poden desenvolupar són les cartes de paisatge.
- Establir procediments (enquestes, fòrums de debat, etc.) per a fomentar la participació activa de la població en les decisions sobre polítiques de paisatge. Els mecanismes de participació haurien d'incloure la presentació d'informació visual infogràfica i tècniques de modelització que facilitin la comprensió del contingut i de l'objectiu de l'enquesta.
- Crear un premi per a reconèixer els millors projectes d'integració paisatgística de nous projectes i recuperació dels ja construïts, on es tinguin en compte, entre altres, els aspectes estètics, de procés (participació) i d'integració en l'entorn.
- Incorporar la valoració dels elements intangibles del paisatge (simbòlics, identitaris, etc.) en els procediments de participació a escala local, ja que sovint aquests elements són més fàcilment perceptibles pels habitants o els visitants d'un territori i aquesta es postula com l'escala l'òptima per a la bona identificació.
- Fomentar l'educació en els valors del paisatge entre la població del Camp de Tarragona com a mecanisme de conscienciació de la necessitat de gestió, ordenació i protecció del paisatge.
- Protegir i potenciar el valor del patrimoni intangible vinculat al paisatge (tècniques tradicionals de treball de la terra, contes, cançons, pintura de paisatge, etc.), que ha contribuït a la identitat dels paisatges.
- Endegar una gestió activa del paisatge no visual, per exemple, l'acústic, identificant les característiques no visuals del paisatge (per exemple, el so de les campanes a les zones on la dimensió històrica cristiana forma part del caràcter del paisatge).

